

کل سوالات درس جامعه شناسی ۲ پایه یازدهم با پاسخ های تشریحی

درس اول

- ۱- فرهنگ را تعریف کنید: **جواب:** آگاهی و عمل مشترک انسان ها که شیوه زندگی اجتماعی آنها را شکل می دهد.
- ۲- تفاوت جهان اجتماعی جهان طبیعی در چیست؟ **جواب:** جهان اجتماعی با اراده انسان شکل می گیرد و دارای فرهنگ است. جهان طبیعی مستقل از اراده انسان و به صورت فرا انسانی شکل گرفته است و انسان در خلق آن نقش نداشته است.
- ۳- فرهنگ چه نقشی در هویت یابی افراد و جهان اجتماعی دارد؟ **جواب:** افراد متناسب با فرهنگ جامعه خود به ایفای نقش می پردازند. هر فرد هنجارهای نقش خود را بر اساس ارزش ها و عقاید فرهنگی جامعه شکل می دهد. مثلا نقش پدر در یک جامعه اسلامی ایرانی با نقش یک پدر در جامعه سکولار غربی متفاوت است.
- ۴- چرا هویت جهان اجتماعی بیشتر متأثر از لایه های عمیق فرهنگ است؟ **جواب:** چون عقاید و ارزش ها هستند که هنجارها، نمادها، رفتارها و اهداف نقش های اجتماعی را شکل می دهند. تا ارزش و عقیده ای وجود نداشته باشد، نقش و هنجاری برای آن تعریف نمی شود. (هویت اجتماعی به وجود نمی آید)
- ۵- پرسش های بنیادین که در لایه های عمیق فرهنگ به آنها پاسخ داده می شود چیست؟ **جواب:** چه نوع جهان های اجتماعی وجود دارند و کدام اصیل و مهم تر است. (نگاه هستی شناسانه) جایگاه انسان در عالم هستی کجاست؟ انسان در مرکز است یا خدای مرکز این عالم است؟ (نگاه انسان شناسانه) شناخت و معرفت چیست؟ و چگونه می توان به این شناخت و معرفت دست یافت؟
- ۶- جهان انسانی و جهان فرهنگی را تعریف کنید. **جواب:** جهانی که محصول زندگی، اندیشه و عمل انسان است، جهان انسانی است. به هویت فرهنگی جهان اجتماعی جهان فرهنگی گفته می شود.
- ۷- جهان انسانی و جهان فرهنگی چه رابطه و نسبتی با یکدیگر دارند؟ **جواب:** جهان فرهنگی و جهان اجتماعی بخشی از جهان انسانی است زیرا جهان انسانی دارای بعد فردی و بعد اجتماعی است.
- ۸- جهان انسانی به چند بخش تقسیم می شوند؟ **جواب:** بخش فردی که مربوط به زندگی شخصی، اخلاقی و روانی فرد است. بخش اجتماعی که مربوط به زندگی اجتماعی و ارتباطات انسان هاست.
- ۹- بخش های فردی و اجتماعی جهان انسانی هر یک به چه نام های دیگری نامیده می شوند؟ **جواب:** بخش فردی رابه جهان ذهنی و بخش اجتماعی رابه جهان فرهنگی تعبیر می کنند. وقتی اندیشه محصور در ذهن است جهان فردی (ذهنی) است. وقتی اندیشه دیگران تحت تاثیر قرار می دهد جهان فرهنگی (اجتماعی) است.
- ۱۰- جهان ذهنی با جهان فرهنگی چه رابطه ای دارند؟ **جواب:** وقتی اندیشه ی فردی از ذهن به عمل درآید و دیگران را متأثر سازد جهان فردی با جهان اجتماعی (فرهنگی) رابطه برقرار کرده است. مثلا اندیشه ی خودمان را به صورت گفتار و نوشتار درآوریم و به دیگران تحویل دهیم.
- ۱۱- لایه های عمیق (بنیادین) و لایه های غیر بنیادین (سطحی) فرهنگ را بنویسید. **جواب:** عقاید و ارزش لایه های بنیادین (عمیق) و هنجارها و رفتارها غیر بنیادین (سطحی) فرهنگ هستند.

- ۱۲- لایه های عمیق فرهنگ بالای لایه های غیربنیادین فرهنگ چه رابطه ای دارند؟ **جواب:** هر فرد براساس لایه های بنیادین فرهنگ خود (ارزش ها و عقاید) رفتار می کند، زندگی روزمره خود را تفسیر می کند و درباره ی آنها تصمیم می گیرد.
- ۱۳- **جهان فرهنگی و جهان ذهنی چه رابطه ای بایکدیگر دارند؟ جواب:** هر اندیشه فردی (ذهنی) جهانی است که تفکر اجتماعی را رشد می دهد. تفکر اجتماعی بر تک تک افراد اثر می گذارد. این دو جهان بایکدیگر تعامل متقابل دارند. جهان فرهنگی ارزش ها و عقاید را برای فرد به وجود می آورد. جهان ذهنی ارزش ها و عقاید را قالب هنجارها و رفتارهای عملی در می آورد. مثلاً جهان فرهنگی می گوید خداپرست باش و ظلم بد است. جهان ذهنی می گوید دزدی نکن و روزه بگیر...
- ۱۴- **منظور از جهان تکوینی چیست؟ چه ویژگی هایی دارد؟ جواب:** جهان تکوینی جهانی است که خارج از اراده و فعل انسان ها است. ۱- محدود به طبیعت نیست. ۲- شامل موجوداتی می شود که مستقل از اراده انسان ایجاد شده اند و انسان خالق آنها نبوده است. ۳- با جهان انسانی در ارتباط است ولی تحت امر انسان نیست.
- ۱۵- **کسانی که جهان تکوینی را به طبیعت محدود می کنند جهان را چگونه تقسیم بندی می کنند؟ جواب:** ۱- جهان طبیعت (محسوسات) ۲- جهان ذهن (روان و اندیشه انسان) ۳- جهان فرهنگ (عقاید، ارزش ها و آرمان های انسان) این افراد گروه طبیعت را در مقابل جهان انسانی قرار می دهند.
- ۱۶- **متفکران مسلمان جهان تکوینی را چگونه یاد می کنند؟ جواب:** جهان تکوینی را محدود به طبیعت و محسوسات نمی دانند و شامل امور فوق طبیعی هم می دانند. مانند آخرت، شهادت، فرشته آسمانی، بهشت، جهنم، ملکوت، کلهکشان ها، دنیا و...
- ۱۷- **جهان انسانی با جهان تکوینی چه ارتباط و پیوندی دارد؟ جواب:** جهان عینی با پدیده های طبیعی و فوق طبیعی خود در عالم هستی بر ذهن (اندیشه، روان، اخلاق) و فرهنگ (عقاید، ارزش ها و رفتارها) اثر می گذارد.
- ۱۸- **در خصوص اهمیت، ارتباط و تاثیر جهان های مختلف چه دیدگاه هایی وجود دارد؟ جواب:** دیدگاه اول: جهان تکوینی همان جهان طبیعی است و تفاوتی بین علوم طبیعی و علوم انسانی وجود ندارد. ذهن و فرهنگ هم هویتی مادی دارند مانند مارکسیست ها، رئالیست ها، اثبات گرایان، طبیعت گرایان، تکامل گرایان، مادی گرایان، دیدگاه دوم: طبیعت ماده بی جان و آماده برای پذیرش فرهنگ انسان ها است. جهان فرهنگی است که طبیعت را معنا و شکل می دهد و فرهنگ فراتر از جهان ذهنی و جهان عینی و جهان طبیعی است مانند ایده آلیست ها، پدیدارشناسان، مکتب تفهیمی، دیدگاه سوم: هر سه جهان فرهنگی، تکوینی و ذهنی در تعامل هستند و جهان تکوینی محدود به جهان طبیعی نیست و ادراک هم محدود به انسان ها نیست براساس حکمت و اراده خداوند است ولی این حکمت الهی جهان فردی را بی مسئولیت نمی داند.
- ۱۹- **نگاه قرآنی در خصوص جهان های تکوینی، فرهنگی و انسانی چگونه است؟ جواب:** ۱- جهان تکوینی فراتر از محسوسات و طبیعت است. ۲- ادراک محدود به جهان انسان ها نیست. ۳- جهان تکوینی براساس حکمت الهی با انسان ها ارتباط دارد. ۴- انسان ها در قبال جامعه و فرهنگ خود مسئولیت دارند.
- ۲۰- **از منظر قرآن در چه صورتی جهان تکوینی بر کات خود را به روی انسان ها می گشاید و در چه صورتی آنها را پنهان می سازد؟ جواب:** هرگاه انسان ها اخلاق الهی داشته و جامعه نیز از فرهنگ توحیدی برخوردار باشد جهان

تکوینی برکات خود را به روی انسان ها می گشاید و اگر رفتار افراد و فرهنگ آنها هویتی مشرکانه داشته باشد ظرفیت های الهی و آسمانی پنهان می شوند.

۲۱- چگونه اندیشه فردی وارد حوزه فرهنگی می شود؟ **جواب:** وقتی فردی ذهنیت خود را به عمل درمی آورد جهان فرهنگی را گسترش داده و اندیشه وارد حوزه فرهنگ شده است. راه های ورود اندیشه به حوزه فرهنگ هنر و رفتارهای اجتماعی است.

۲۲- موجودات جهان تکوینی با موجودات جهان انسانی چه تفاوتی دارند؟ **جواب:** موجودات جهان انسانی با اراده انسان خلق می شوند مثلاً کنش های انسانی، هنجارهای اجتماعی ولی موجودات جهان تکوینی خارج از اراده انسان و توسط خداوند خلق می شوند. مثلاً عالم برزخ، فرشتگان، کره زمین، منظومه خورشیدی و...
۲۳- وضعیت امروزی محیط زیست، محصول چه باورهایی درباره انسان و طبیعت است؟ تعامل ناصحیح با طبیعت، روحیه خودخواهانه و سلطه جویانه بشر نسبت به طبیعت

۲۴- برخی از آیات قرآن کریم که از تعامل فعال جهان تکوینی با جهان فرهنگی و اجتماعی سخن می گوید را بنویسید. **جواب:** آیه ۲۷۶ سوره بقره: خداوند باراکم و کاست و بی برکت می گرداند و صدقات را برکت می دهد، خداوند هیچ کفر پیشه گنهاری را دوست ندارد. آیه ۴۴ سوره انعام: پس چون آنچه از نعم الهی به آنها تذکر داده شده را فراموش نمودند ما هم ابواب هر نعمت را به روی آنها گشودیم تا به نعمتی که داده شدند شادمان گشتند ناگاه به کيفر اعمالشان گرفتار کردیم که آن هنگام خوار و ناامید گردیدند. آیه ۴۱ سوره روم: فساد و پریشانی به کرده ی بد خود مردم در همه ی بر و بحر پدید آمد تا ما هم کيفر بعضی اعمالشان را به آنها بچشانیم باشد که پشیمان شده و به درگاه خدا بازگردند.
آیه ۹۶ سوره اعراف: و چنانچه مردم شهر و دیار همه ایمان آورده و پرهیز کار می شدند همانا مادرهای برکات آسمان و زمین را بر روی آنها می گشودیم ولیکن چون تکذیب آیات کردند ما هم سخت به کيفر کردار زشتشان رسانیدیم.

سوالات درس ۲:

- ۱- آیا فرهنگ های مختلف گستره جغرافیایی و تداوم تاریخی یکسانی دارند؟ **جواب:** خیر برخی از فرهنگ ها عمری کوتاه دارند و برخی مدتی طولانی دوام می آورند. برخی در محدوده خاصی قرار دارند و برخی از محدود جغرافیایی و مرزهای خود خارج می شوند.
- ۲- چرا فرهنگ ها متنوع هستند؟ **جواب:** زیرا عقاید و ارزش های اساسی و کلان آنها با یکدیگر متفاوت است.
- ۳- فرهنگ ها از نظر قابلیت گستره ی جغرافیایی، تداوم و انتقال چند دسته اند؟ **جواب:** ۱- فرهنگ هایی که در طول زمان در یک سرزمین واحد به وجود آمده اند و فرهنگ هایی که در زمان واحد در سرزمین های متعدد به وجود آمده اند. ۲- فرهنگ هایی با عمر کوتاه و فرهنگ هایی با دوام طولانی ۳- فرهنگ هایی که قابلیت عبور از مرزهای جغرافیایی را دارند و جهانی می شوند، فرهنگ هایی که ناظر به قوم خاص و محدوده ی خاص جغرافیایی هستند.
- ۴- فرهنگ جهانی چیست؟ **جواب:** فرهنگی که از مرزهای جغرافیایی و قومی عبور می کند و در پهنه جهان گسترش می یابد.

- ۵- در چه صورتی فرهنگ منطقه خاصی جهانی می شود؟ **جواب:** در صورتی که نسبت به سایر اقوام و مناطق نگاه سلطه جویانه داشته باشند.
- ۶- فرهنگ هایی که به سوی جهانی شدن حرکت می کنند چند دسته اند؟ **جواب:** ۱- فرهنگی که عقاید، رفتار و ارزش های آن ناظر به قوم یا منطقه یا گروه خاصی است مانند صهیونیست ها که متوجه نژاد خاص بارویکرد خاص مادی هستند. یا فرهنگ سرمایه داری با توجه به قدرت و ثروت. ۲- فرهنگی که عقاید، ارزش ها و هنجارهایش در خدمت قوم خاصی نیست و از سعادت همه انسان ها سخن می گوید مانند فرهنگ اسلامی
- ۷- فرهنگ سرمایه داری (فرهنگ سلطه ، فرهنگ استکبار) از چه ویژگی هایی برخوردار است؟ **جواب:** ۱- ثروت و قدرت در کانون توجه اوست. ۲- کشورهای دیگر را در پیرامون قدرت و ثروت به خدمت می گیرد. ۳- تسلط یک قوم، جامعه و گروه خاص را بر دیگران دنبال می کند. ۴- دیگران را به ضعف و ناتوانی می کشاند.
- ۸- کدام فرهنگ ها از عقاید و آرمان های مشترک انسانی سخن می گویند؟ **جواب:** فرهنگی که در خدمت گروه و قوم خاصی نیست و سعادت همه انسانها را دنبال می کند.
- ۹- کدام فرهنگ ها شایستگی حرکت به سوی یک فرهنگ جهانی را دارند؟ **جواب:** ۱- عقاید، ارزشها و آرمان هایشان موافق فطرت آدمیان باشد. ۲- هنجارها و رفتارشان مطابق با آرمان ها و عقایدش باشد.
- ۱۰- فرهنگ حق چه نوع فرهنگی است؟ **جواب:** فرهنگی که عقاید، ارزش ها و رفتارهایش مطابق نیازهای فطری انسان ها باشد.
- ۱۱- مدینه ی فاسقه فارابی چه نوع جامعه ای است؟ **جواب:** جامعه ای که عقاید و ارزش هایش حق است ولی هنجارها و رفتارهایش موافق با آن عقاید و ارزش ها نباشد.
- ۱۲- نمونه هایی از جوامع فاسقه نام ببرید: **جواب:** خوارج، امویان، عباسیان
- ۱۳- فرهنگ مطلوب جهانی از چه ویژگی های عام و جهان شمولی باید برخوردار باشد؟ **جواب:** حقیقت، معنویت، عدالت، حریت (آزادگی) مسئولیت و عدالت .
- ۱۴- چرا حقیقت یکی از ویژگی های فرهنگ جهانی مطلوب است؟ **جواب:** زیرا فرهنگی که به حقیقتی قایل نباشد نمی تواند از معیار سنجش ارزش ها برخوردار باشد و توان دفاع عقیدتی از خود را ندارد.
- ۱۵- چه نوع فرهنگ هایی در صورت گسترش انسانیت را با بحران های روحی و روانی گرفتار می سازند؟ **جواب:** فرهنگ هایی که فقط به نیازهای مادی انسان توجه می کنند. زیرا از پاسخ به پرسش های بنیادین درباره مرگ و زندگی، سعادت معنوی و ابدی انسان ها ناتوان و غافل اند.
- ۱۶- چرا معنویت یکی از ارزش های فرهنگ مطلوب جهانی است؟ **جواب:** چون این فرهنگ می تواند به پرسش های بنیادین انسانها در خصوص مرگ و زندگی و سعادت معنوی و ابدی پاسخ دهد و مانع بحران های روحی انسان ها می شود.
- ۱۷- ارزش عدالت و قسط چه تاثیری در فرهنگ جهانی دارد؟ **جواب:** مانع پایداری شدن حقوق انسان ها و دو قطبی شدن جهان و بهره کشی ظالمانه می شود.
- ۱۸- حریت و آزادی در معنای راستین چگونه است؟ **جواب:** آزادی از قید و بندهایی که مانع از رسیدن آدمی به حقیقت و حقوق انسانی اش می شود.

۱۹- انواع آزادی و حریت را توضیح دهید: **جواب:** ۱- آزادی که انسان را از معنویت و بندگی خدا دور می کند. ۲- آزادی که وسیله ای برای رسیدن به خدا است.

۲۰- کدام ارزش هایک فرهنگ را در برابر فرهنگ های رقیب مقاوم می سازند؟ و زمینه ساز گسترش آن هستند؟ چرا؟
جواب: مسئولیت و تعهد زیرا رویکردهای تقدیرگرایانه و غیرمسئولانه مقاومت فرهنگی را از بین برده و زمینه ساز نفوذ و تسلط بیگانگان هستند.

۲۱- فرهنگی که مطلوبیت جهانی دارد باید دارای چه سطوحی از عقلانیت باشد؟ **جواب:** ۱- عقلانیتی که از جهان بینی و ارزش های آن دفاع کند. ۲- عقلانیتی که بر اساس ارزش ها و عقاید خود به نظام سازی و مدیریت اجتماعی بپردازد.

۲۲- در چه صورتی فرهنگ دچار نسبیّت می شود؟ **جواب:** در صورتی که از عقلانیتی برخوردار نباشد که از جهان بینی و ارزش های کلان، ولایه های بنیادین و هویتی خود دفاع کند.

۲۳- عدم برخورداری از هر یک از ارزش های مطلوب و جهان شمول فرهنگ جهانی چه نتایجی به دنبال دارد؟ **جواب:** عدم برخورداری از حقیقت = عدم توانایی در داوری ارزشی. عدم برخورداری از معنویت = بحران روحی و روانی مردم. عدم برخورداری از عدالت و قسط = قطبی شدن جهان و بهره کشی ظالمانه. عدم برخورداری از حریت و آزادی = ایجاد قید و بند برای رسیدن انسان به کمال و حقوق انسانی. عدم برخورداری از تعهد و مسئولیت = جبرگرایی و گرفتن مقاومت انسان در برابر نفوذ سلطه گران. عدم برخورداری از عقلانیت = ناتوانی در پاسخ به پرسش های بنیادین و دفاع از هویت فرهنگی و نیازهای متغییر مردم جامعه.

۲۴- درس زمین پهناور ایران در طول تاریخ چه فرهنگ هایی شکل گرفته اند؟ چه عناصری از این فرهنگ ها باقی مانده است؟ **جواب:** ۱- ایران باستان با عناصر: نوع دوستی، عدالت خواهی، دین مداری، خانواده و قداست آن، عفاف، عید نوروز، اهمیت نور، ۲- ایران اسلامی با عناصر: آخرت، توحید، علم آموزی، خانواده و جایگاه زن، عدالت ۳- ایران معاصر با عناصر: مقاومت، مشروطه، استکبارستیزی، بازگشت به خویشن، انقلاب، هویت یابی، مقاومت فرهنگی

۲۵- ارزش آزادی در فرهنگ اسلامی و فرهنگ سکولار غربی چه تفاوتی دارد؟ **جواب:** ۱- مرز آزادی غربی منافع دیگران است ولی آزادی اسلامی نزدیک شدن به خدا است. ۲- آزادی غربی نوعی اسارت انسان در مادی گرایی است ولی آزادی اسلامی آزاد شدن انسان برای رسیدن به خدا است. (آزادی از نفس اماره) ۳- آزادی غربی انسان را از معنویت و بندگی خدا دور می کند ولی آزادی اسلامی راهی برای رسیدن به خدا است.

۲۶- انسان هایی که در جامعه ای با فرهنگ جهانی مطلوب (جهان شمول) پرورش می یابند چگونه انسان هایی هستند؟ **جواب:** انسان های سعادت مند، مسئول، آزاده و با معنویتی که بدون بحران های روحی روبرو سوی خدا و نزدیک شدن به او هستند.

۲۷- چه انسان هایی می توانند فرهنگ جهانی را پدید آورند؟ **جواب:** انسان های آزاده ای که از معیار حقیقت برای سنجش ارزش ها برخوردارند و به ارزش های جهان شمول عدالت، آزادی، عقلانیت و معنویت تعهد هستند.

سوالات درس ۳

- ۱- مدینه ی تغلب در گونه شناسی فارابی چگونه جامعه ای است؟ **جواب:** جامعه ای که سلطه بر دیگر جوامع را ارزش اجتماعی برتر خودمی داند و از انواع جامعه جاهلی محسوب می شود.
- ۲- هدف جامعه تغلیبه چیست: **جواب:** خوار و مقهور کردن دیگران
- ۳- جامعه تغلب چه ارزش ها و ویژگی هایی دارد؟ **جواب:** مردم برای غلبه و خوار کردن دیگر اقوام و ملل همکاری می کنند و شیفته آن هستند. تنها خود را خوشبخت و پیروزمی دانند. مردم جوامع دیگر به نظر آنان بی ارزش هستند. می خواهند دیگران ستایشگر آنها باشند.
- ۴- اگر جامعه جاهلی تغلب در راه جهانی شدن قدم بگذارد چه نتایجی به دنبال خواهد داشت؟ **جواب:** جهان را به سمت دوقطبی شدن مرکز - پیرامون و گسترش استعمار فرهنگی و هویت زدایی دیگر جوامع پیش می برد.
- ۵- عملکرد فرهنگ سلطه در گذر تاریخ چگونه بوده است؟ نمونه هایی از این فرهنگ را نام ببرید: **جواب:** ابتدا با جهان گشایی و حضور نظامی به کشتار و خسارات انسانی و اقتصادی دست می زدند. (اسکندر، حمله مغولان،) سپس با پیشرفت اقتصاد صنعتی و شکل گیری جنبش های استقلال طلبانه کشورهای تحت سلطه، به سلطه اقتصادی پرداختند (استعمارگران انگلیسی و فرانسوی) و در ادامه به گسترش هویت فرهنگی خود روی آوردند و ارزش های فرهنگی دیگران را مورد هجوم قرار دادند. (آمریکای استعمارگر)
- ۶- در گذشته امپراتوری ها چگونه شکل می گرفتند؟ **جواب:** از طریق کشور گشایی با قدرت نظامی و حضور مستقیم سربازان پیروز
- ۷- سلطه و غلبه اقوام بر دیگران در تاریخ گذشته چگونه بوده است؟ **جواب:** غلبه ی نظامی با حضور مستقیم قوم مهاجم در مناطق جغرافیایی تحت سلطه (البته در همه موارد بسط فرهنگی قوم غالب را به دنبال ندارد).
- ۸- آیا غلبه نظامی در گذشته همواره با غلبه فرهنگی همراه بوده است؟ **جواب:** خیر همیشه شکست نظامی، بسط فرهنگی جوامع غالب را به دنبال نمی آورد. اگر قوم شکست خورده هویت فرهنگی خود را حفظ کند می تواند استقلال سیاسی خود را به دست آورد و اگر فرهنگ غنی تری داشته باشد فرهنگ گروه مهاجم را در خود هضم می کند.
- ۹- در گذشته اقوام شکست خورده در اثر حمله ی نظامی چگونه بار دیگر به استقلال می رسیدند؟ و در چه صورتی گروه مهاجمان را در خود هضم می کردند؟ **جواب:** در صورتی که قوم مغلوب هویت فرهنگی خود را حفظ کند با ضعیف شدن تدریجی قدرت نظامی مهاجم، می تواند بار دیگر استقلال سیاسی خود را به دست آورد. و اگر از فرهنگ غنی و قوی برخوردار باشد می تواند گروه مهاجم را در فرهنگ خود هضم کند مانند ایرانیان مسلمان که مغولان را در خود هضم کردند.
- ۱۰- چرا امپراتوری مغول منجر به فرهنگ جهانی نشد؟ **جواب:** زیرا فرهنگ مغولان فرهنگی قومی و قبیله ای بود و شایستگی لازم را برای یک فرهنگ جهانی نداشت و سریعاً تحت تاثیر فرهنگ جوامع مغلوب خود قرار گرفتند.
- ۱۱- نمونه هایی از جهان گشایی که منجر به جهانی شدن فرهنگ نشد مثال بزنید. **جواب:** فتوحات ایرانیان باستان، تصرفات مغولان
- ۱۲- مغولان تحت تاثیر هویت فرهنگی کدام جوامع مغلوب قرار گرفتند؟ **جواب:** چین، هند، ایران
- ۱۳- ویژگی اغلب جهان گشایی ها و امپراتوری ها چه بود؟ **جواب:** ۱- سرزمین های تصرف شده به تدریج استقلال می یافتند. ۲- با کشتارها و خسارات انسانی و اقتصادی فراوان همراه بود.

- ۱۴- فرهنگ سلطه به دنبال چه نوع تاثیرات فرهنگی بر جوامع مغلوب است؟ چرا؟ **جواب:** سلطه پذیری رابه عنوان یکی از مولفه های فرهنگی جوامع مغلوب در آورد. تا بتواند نوعی خودباختگی فرهنگی را در آنها ایجاد کند و فرهنگ خود را بسط دهد. (تضعیف مقاومت فرهنگی، ایجاد تزلزل و تحول فرهنگی در قوم مغلوب، تحقیر فرهنگی قوم مغلوب، هویت زدایی فرهنگی قوم مغلوب، استعمار فرهنگی)
- ۱۵- واژه امپریالیسم و انواع آن را توضیح دهید. **جواب:** از واژه امپراتوری گرفته شده و به نوع سلطه ای اطلاق می شود: ۱- امپریالیسم سیاسی: اشغال نظامی جوامع ضعیف است. ۲- امپریالیسم اقتصادی: اشغال بازار، مواد خام و قدرت اقتصادی دیگر جوامع. ۳- امپریالیسم فرهنگی: مقاومت فرهنگی جامعه تحت سلطه سیاسی و اقتصادی فروریزد و برتری فرهنگی جامعه مسلط پذیرفته شود.
- ۱۶- واژه های استعمار و مستعمره را تعریف کنید و بنویسید از چه زمانی شروع شد و به اوج رسید؟ **جواب:** اشغال یک سرزمین با توسل به قدرت سیاسی و نظامی استعمار است و کشور تحت سلطه استعمار، مستعمره است. از قرن ۱۵ به بعد توسط اروپاییان شروع شد و در قرن ۱۹ به اوج رسید و مستعمراتشان از ۳۵ درصد به ۶۷ درصد رسید.
- ۱۷- دلیل موفقیت و گسترش استعمار اروپاییان چه بود؟ **جواب:** ۱- پیشرفت در زمینه ی دریانوردی ۲- فنون نظامی و اقتصاد صنعتی اروپا
- ۱۸- در دوران استعمار عملکرد اروپاییان در قاره امریکا و جزایر اقیانوس ها چگونه بود؟ **جواب:** به نسل کشی و از بین بردن ساکنان بومی پرداختند. ۱۵ میلیون سرخ پوست را کشتند و مناطقی (کوبا، هائیتی، نیکاراگوئه و سواحل ونزوئلا) را خالی از سکنه کردند.
- ۱۹- انواع استعمار در طول تاریخ چند نوع بوده است؟ **جواب:** استعمار کهن با غلبه و تسلط نظامی بر جوامع تحت سلطه ۲- استعمار نو با غلبه اقتصادی بر جوامع تحت سلطه ۳- استعمار فرانو با غلبه فرهنگی بر جوامع تحت سلطه
- ۲۰- ویژگی های استعمار نو را چیست؟ **جواب:** ۱- پس از شکل گیری جنبش های استقلال طلبانه کشورهای مستعمره در قرن بیستم به وجود آمد. ۲- از مجریان بومی و داخلی کشورهای مستعمره استفاده می کردند. ۳- برای به قدرت رساندن نیروهای وابسته از کودتای نظامی استفاده می کردند. ۴- شکل غلبه ی آنها اقتصادی و وابستگی ساختارهای اقتصادی، سیاسی و مالی بود و کنترل بازار و سیاست مستعمرات را در دست می گرفتند.
- ۲۱- انواع استعمار (قدیم، نو و فرانو) در چه نکته ای اشتراک دارند؟ **جواب:** هر سه فرآورده ی فرهنگ سلطه ی غرب هستند.
- ۲۲- استعمار قدیم با استعمار نو چه تفاوت هایی داشته است؟ **جواب:** ۱- استعمار قدیم با غلبه ی نظامی و سیاسی بوده است ولی استعمار نو با غلبه ی اقتصادی و سیاسی ۲- مجریان استعمار قدیم بیگانه و خارجی بوده اند (حضور آشکار استعمارگران) ولی مجریان استعمار نو بومی و داخلی (حضور غیر مستقیم و پنهان استعمارگران) محسوب می شدند.
- ۲۳- استعمار فرانو دارای چه ویژگی هایی است؟ **جواب:** ۱- بیشتر از ابزارهای فرهنگی، علمی، رسانه ای و فناوری استفاده می کند. ۲- استعمارگران و مجریان هر دو پنهان اند. ۳- هویت فرهنگی (عقاید و ارزش ها) دیگر کشورها هدف قرار می گیرد. ۴- سلطه ی غرب بر همه جهان را تحت پوشش جهانی شدن دنبال می کند.
- ۲۴- درباره مراحل گسترش نظام سلطه غرب و وجه غالب هر مرحله را بیان کنید. **جواب:** در استعمار قدیم وجه غالب قدرت نظامی با حضور مستقیم نیروهای استعمارگراست. (مجریان بیگانه اند) در استعمار نو وجه غالب اقتصادی با

حضور غیرمستقیم استعمارگراست. (مجریان بومی و داخلی اند.) دراستعمار فرانو وجه غالب فرهنگی با ابزار فناوری رسانه ای است (مجریان بومی و سیاست هانیز ظاهر ابومی اند.)

۲۵- آیا وجه غالب هر مرحله، در مراحل دیگر وجود ندارد؟ **جواب:** بله می توانند این وجوه بایکدیگر همزمانی داشته باشند. انواع استعمار بایکدیگر پیوستگی دارند، مثلا دراستعمار قدیم گاهی استعمار سیاسی، اقتصادی و فرهنگی در کنار یکدیگر وجود داشته است، نمونه ی آن مستعمرات آفریقایی

۲۶- مفاهیم تهاجم فرهنگی، شبیخون فرهنگی، ناتوی فرهنگی به کدام یک از مراحل استعمار مرتبط است؟ **جواب:**

استعمار فرهنگی فرانو با استفاده از ابزارهای فرهنگی و علمی به ویژه رسانه ها و فناوری اطلاعات

۲۷- کشور ما برای مقابله با استعمار فرهنگی فرانو، چه ظرفیت هایی دارد؟ **جواب:** سابقه تاریخی، فرهنگی با ارزش های مطلوب (حقیقت یابی، معنویت، عدالت، عقلانیت، آزادی، تعهد و مسئولیت) ادبیات، هنر، مفاخر و...

سوالات و فعالیت های درس چهارم

۱- ویژگی ها، ارزش ها و توان مندی های جهان اسلام برای ساختن یک فرهنگ جهانی چیست؟ (چرا ارزش های

اسلام خصلتی جهانی دارد؟) **جواب:** ۱- اصول اعتقادی و ارزش های آن ثابت است. (خاص یک نسل و یک عصر نیست). ۲- اصول و ارزش هایش بانظام آفرینش و فطرت آدمیان مطابقت دارد.

۲- ویژگی های انسان از دیدگاه اسلام چیست؟ **جواب:** ۱- انسان موجودی مختار، مسئول و متعهد است. ۲- انسان

خلیفه خدا در زمین است. ۳- انسان فطرتی الهی و کرامتی ذاتی دارد. ۴- سعادت انسان در نزدیک شدن به خدا

است. ۵- شقاوت انسان در فراموشی خود، خدا و محدود کردن زندگی به این جهان است. ۶- انسان مسئول آبادی این جهان و پرهیز از فساد است.

۳- جایگاه عقل در دیدگاه اسلام چگونه است؟ **جواب:** عقل در فرهنگ اسلام محبوب ترین مخلوق خداست و پیامبران برای برانگیختن عقل مبعوث شده اند.

۴- پیامبران به چه منظوری مبعوث شده اند؟ **جواب:** پیامبران برای برانگیختن عقل، اجرای عدالت و جلوگیری از تراکم ثروت در دست اغنیا و آزادسازی مستضعفان از حاکمیت مستکبران و حاکمیت حق مبعوث شده اند.

۵- فرهنگ اسلامی در مراحل گسترش خود چه دوره هایی را پشت سر گذاشته است؟ **جواب:** ۱- عصر نبوی ۲- دوران خلافت ۳- دوران استعمار ۴- بیداری اسلامی

۶- از مراحل گسترش فرهنگ اسلامی عصر نبوی رابه اختصار توضیح دهید. **جواب:** پیامبر آیات توحیدی را در

جامعه جاهلی قبیله ای عربستان تبلیغ نمود. پس از ۱۳ سال مقاومت در برابر فشارهای قبیله ای حکومت اسلامی تشکیل داد و ۱۰ سال به رفع موانع سیاسی آن پرداخت. به امپراتورهای زمان خود برای پذیرش اسلام دعوت نامه فرستاد. گروه های مختلف شبه جزیره در سال نهم هجرت برای پذیرش اسلام به مدینه آمدند.

۷- از مراحل گسترش فرهنگ اسلامی دوران خلافت چگونه بود؟ **جواب:** از زمان رحلت پیامبر تا خلافت امویان، عبا

سیان و عثمانیان ادامه داشت. پس از فتح مکه (سال هشتم هجرت) مقاومت در برابر ارزش های اسلامی از صورت آشکار در پوشش نفاق پنهان شد و مناسبات عشیره ای و قبیله ای در آن راه یافت. اما ارزش های اسلامی فارغ از عملکرد قدرت های سیاسی در سایر سرزمین ها گسترش یافت و فرهنگ گروه های مهاجم را درون خود هضم کرد.

۸- چرا قدرت هایی مانند سلجوقیان، مغولان، عثمانی و... مانع از آن می شدند که ظرفیت ها و ارزش های اجتماعی فرهنگ اسلامی به طور کامل آشکار شود؟ **جواب:** زیرا این قدرت ها در چارچوب عادات تاریخی و فرهنگ قومی و قبیله ای رفتار می کردند.

۹- دوره استعمار چه تاثیری بر فرهنگ اسلامی داشته است؟ **جواب:** ۱- بخش هایی از جوامع اسلامی را تحت نفوذ سیاسی، نظامی خود درآوردند. ۲- رجال سیاسی جوامع اسلامی را از طریق قدرت نظامی و صنعتی مقهور و ساختند. ۳- قدرت سیاسی قومی و قبیله ای جوامع اسلامی را از طریق سازش با دولت های غربی با قدرت استعمارگران پیوند زدند.

۱۰- منظور از استبداد استعماری چیست؟ چگونه به وجود آمد؟ **جواب:** وقتی استبداد ایلی و قومی با استبداد استعمارگران غربی پیوند خورد استبداد جدیدی که جنبه استعماری داشت به وجود آمد.

۱۱- در مراحل گسترش فرهنگ اسلامی عصر بیداری از چه ویژگی هایی برخوردار است؟ **جواب:** ۱- مقاومت در برابر نفوذ و سلطه غرب ۲- متفکران اسلامی خطرات سلطه فرهنگ غرب و فراموشی فرهنگ و هویت اسلامی را گوشزد کردند. ۳- باروی کار آمدن انقلاب اسلامی مکاتب و روش های غربی مقابله با سلطه استعمار (ناسیونالیسم، ملی گرایی، مارکسیسم) کنار گذاشته شد. ۴- مرحله نوینی در گسترش فرهنگ اسلامی با الهام از انقلاب ایران به وجود آمد.

۱۲- کدام بخش از ارزش های اجتماعی اسلام با حاکمیت های قومی قبیله ای نادیده گرفته می شود؟ **جواب:** اخوت اسلامی، عدالت، تقوا، قانون گرایی، اتحاد، همبستگی (متاسفانه در تاریخ پس از اسلام به تدریج ارزش های فوق کم رنگ شدند. مثلاً تقوا کم رنگ شد و ارزش های خونی و نژادی رشد کرد. تبعیض ها جای عدالت را گرفت. زهد و ساده زیستی به تجملات تبدیل شد. برابری و برادری به قوم مداری تبدیل شد. استبداد ایلی و قبیله ای جای آزادی را گرفت.)

۱۳- عملکرد استبداد ایلی قاجار را با استبداد استعماری رضاخان مقایسه کنید. **جواب:** استبداد قومی ایلی با مذهب درگیری نداشت و شاهان ظاهر دینی بودند اما استبداد استعماری رضاخان چون در راستای تأمین نیازهای مادی غرب بود پوشش ظاهری دینی هم نداشت و مستقیماً با دین مبارزه می کرد.

۱۴- ناسیونالیسم چیست؟ چه تاثیری در جهان اسلام داشته است؟ **جواب:** صرفاً تعلق خاطر و وابستگی به عناصر سرزمین، نژاد، قومیت و زبان داشتن که هویت ملت را تعیین کند. وحدت امت اسلامی مخدوش بود. هویت سازی سکولار بود. اختلافات نژادی افزایش یافته بود. مقاومت اسلامی ضعیف شده بود.

سوالات و فعالیت های درس پنجم

- ۱- چرا بایده فرهنگ معاصر غرب را شناخت؟ **جواب:** برای شناخت دقیق و عمیق نظام جهانی و چگونگی پیدایش آن
- ۲- فرهنگ از چه لایه هایی تشکیل شده است؟ **جواب:** عقاید و ارزش ها لایه های بنیادین و ریشه فرهنگ هستند که همانند روحی لایه سطحی (هنجارها، نمادها، رفتارها)، ظاهری و رویی فرهنگ را به حرکت وامی دارند.
- ۳- فرهنگ جدید غرب از چه زمانی شکل گرفت؟ **جواب:** پنج قرن اخیر در اروپا

- ۴- پرسش های اساسی که عقاید بنیادین هر فرهنگ در صد پاسخگویی به آنهاست چیست؟ **جواب:** نگاه به جهان هستی و فلسفه پیدایش جهان، نگاه به انسان و جایگاه انسان در جهان هستی، انواع شناخت و معرفت و راه های رسیدن به معرفت چه می تواند باشد؟
- ۵- ریشه رفتارها و هنجارهای فلسفی، مذهبی و مکاتب غربی کجاست؟ **جواب:** ریشه در عقاید و ارزش های بنیادین ۱- هستی شناسانه { انواع جهان هستی (دنیوی، معنوی، اساطیری و...) } ۲- انسان شناسانه (ویژگی های انسان از نظر اراده، اختیار، فطرت، خواسته ها و حقوق مادی و معنوی و...) ۳- معرفت شناسانه { روش شناسی: (از چه راه هایی می توان به شناخت حقیقت و واقعیت رسید؟ حس، تجربه، عقل، شهود، وحی و... } دارد.
- ۶- مهم ترین ویژگی های هستی شناسانه، انسان شناسانه و معرفت شناسانه عقاید بنیادین جهان غرب چیست؟ **جواب:** در بعد هستی شناسانه: سکولاریسم. در بعد انسان شناسانه: اومانیزم. در بعد معرفت شناسانه: روشنگری
- ۷- ویژگی های عقاید بنیادین هستی شناسانه جهان غرب چیست؟ **جواب:** ۱- رویکرد دنیوی و این جهانی به هستی (سکولاریسم) ۲- آرمان ها دنیوی و این جهانی اند. ۳- ابعاد معنوی انسان، ابعاد متافیزیکی و فوق طبیعی جهان فراموش شده اند (سکولاریسم آشکار) یا به صورت گزینشی در حاشیه اهداف و نیازهای دنیوی به خدمت گرفته می شوند (سکولاریسم پنهان)
- ۸- سکولاریسم آشکار و سکولاریسم پنهان چه تفاوتی بایکدیگر دارند؟ **جواب:** در سکولاریسم آشکار به کلی ابعاد معنوی انسان متافیزیکی جهان هستی انکار می شود ولی در سکولاریسم پنهان این ابعاد نفی نمی شود فقط در خدمت نیازهای دنیوی قرار می گیرد.
- ۹- نمونه هایی برای سکولاریسم آشکار و سکولاریسم پنهان بنویسید. **جواب:** سکولاریسم آشکار: مکاتب ماتریالیستی (ماده گرایانه) سکولاریسم پنهان: پروتستانتیسم (نهضت دینی مسیحیان معترض به کاتولیک ها)
- ۱۰- فرهنگ معنوی و دینی را با فرهنگ سکولاریسم مقایسه کنید. **جواب:** ۱- در سکولاریسم پنهان توجه به زندگی مادی در ابعاد علمی و نظری غلبه دارد. دنیا و رفع نیازها هدف زندگی انسان است ولی در فرهنگ معنوی، دنیا وسیله است. ۲- در جهان معنوی افراد دنیاگرا از آشکار کردن نیت خودشان خودداری می کنند ولی در جهان سکولار افراد دیندار رفتار خود را توجیه دنیوی می کنند.
- ۱۱- پروتستانتیسم چیست؟ **جواب:** نهضت اعتراضی به باور ها و ابعاد معنوی و دینی مسیحیت (کاتولیک ها) بارویکرد گزینشی
- ۱۲- رفتار دنیاگرایان در جهان معنوی و دینی چگونه است؟ **جواب:** دنیاگرایان در جهان دینی اهداف زندگی مادی و دنیوی خود را آشکانمی سازند و رفتار دنیوی خود را در پوشش های معنوی پنهان می کنند.
- ۱۳- رفتار دین داران که در جهان سکولار زندگی می کنند چگونه است؟ **جواب:** دین داران ناگزیر هستند که هنجارها و رفتارهای دینی خود را با تفاسیر دنیوی و این جهانی توجیه کنند.
- ۱۴- آیا فرهنگ غالب جامعه در جهت گیری افراد تاثیر دارد؟ **جواب:** بله افراد سعی می کنند ارزش ها و عقاید خود را با هنجارهای جامعه ای که در آن قرار دارند معرفی و توجیه کنند. (همانند پاسخ های سوالات قبل)
- ۱۵- ویژگی های انسان شناسانه عقاید بنیادین جهان غرب (اومانیزم) را بنویسید. **جواب:** ۱- در این جهان متکثر، انسان موجودی دنیوی و این جهانی است. ۲- انسان وظیفه تدبیر معنوی در این جهان ندارد. ۳- اصل

در جهان ، انسان است که با اراده خود به تصرف در موجودات جهان می پردازد. ۴- توجه به ابعاد دنیوی ، جسمانی مادی انسان در هنر، ادبیات و حقوق بروز یافته است.

۱۶- فرهنگ اومانیسم را با فرهنگ معنوی مقایسه کنید. **جواب:** در فرهنگ معنوی اصالت با خدا است. انسان نشانه و خلیفه خدا بر زمین است و بر دیگر موجودات برتری دارد. و کرامت او ناشی از نزدیک شدن به خدا است اما در او مانیسم اصالت با انسان است نه خدا و زندگی دنیوی هدفی در خدمت به انسان است.

۱۷- هنرمدرن با هنر قرون وسطی چه تفاوتی دارد؟ **جواب:** هنر قرون وسطی بر ابعاد معنوی انسان تاکید دارد و نقاشان چهره های اسوه های انسانی را در هاله ای از قداست ترسیم می کردند ولی هنرمدرن بر ابعاد جسمانی و زیبایی های بدنی انسان تمرکز می کنند .

۱۸- حقوق بشر در اندیشه ی اومانیستی چه تفاوتی با حقوق انسان در فرهنگ دینی دارد؟ **جواب:** حقوق اومانیستی صورتی دنیوی بر اساس عادات و خواسته های طبیعی انسان دارد و انسان ها بدون نیاز به توجیه الهی و آسمانی خواسته های دنیوی را مطرح می کنند ولی حقوق انسان در فرهنگ دینی بر اساس فطرت الهی است و صورتی معنوی دارد و انسان ها خواسته های دنیوی خود را مستقلا دنبال نمی کنند و این خواسته های دنیوی در سایه ی ابعاد معنوی اظهار می شود. (نفس پرستی هم در قالب مفاهیم دینی پنهان می شود.)

۱۹- چرا فرعون در توجیه رفتارش خود را در زمره خداوندگاران قرار می داد؟ **جواب:** زیرا در فرهنگ دینی افراد هواهای نفسانی خود را در قالب مفاهیم الهی و دینی پنهان می کنند و آشکارا خود را انسانی دنیوی و طبیعی معرفی نمی کنند

۲۰- منظور از روشنگری چیست ؟ روشنگری در معنای عام و روشنگری در معنای خاص را توضیح دهید . **جواب:** روشنگری یعنی با چه روش هایی به حقیقت و شناخت می رسیم و در این راه با چه موانعی روبه رو هستیم . روشنگری به معنای عام شناخت حقیقت بر اساس راه انبیا الهی و متکی بر عقل ، شهود و وحی است. روشنگری در معنای خاص مبتنی بر سکولاریسم و اومانیسم متکی بر عقل گرایی حسی است.

۲۱- روشنگری چه تاثیری بر دانش و علم مدرن داشته است؟ **جواب:** در قرون ۱۷ و ۱۸ و یکردهی عقل گرایانه (راسیونالیستی) داشت در قرون ۱۹ و ۲۰ صورتی حس گرایانه و تجربی پیدا کرد و در حال حاضر با فول تجربه گرایی با بحران معرفت شناختی روبه روده است .

۲۲- روشنگری در معنای عام با روشنگری در معنای خاص چه تفاوت هایی دارد؟ **جواب:** روشنگری در معنای عام از وحی و عقل تجربی و تجربی اتقاده می کند و تفسیری دینی از انسان ارائه می دهد و تحصیل علم تقدس الهی دارد ولی روشنگری در معنای خاص چون شناخت را محدود به حس و تجربه می کند علمی تجربی ، سکولار و ناتوان از داوری ارزشی به وجود می آورد. علمی که در خدمت خواسته های صرفا دنیوی انسان است .

۲۳- منظور از دنیسم چیست ؟ **جواب:** اعتقاد به وجود خدا بدون اینکه به پیامبر ، شریعت و احکامی معتقد و پایبند باشند.

۲۴- آیا عقاید و رفتارهای دینی آثار دنیوی ندارد و آیا بیان آثار دنیوی آنها اشکال دارد؟ **جواب:** اثر دنیوی دارد مثلا در ماه رمضان خشونت کمتری شود یا مصرف برخی کالاها کمتر و مصرف بعضی بیشتر می شود . بیان اینها اشکالی ندارد .

۲۵- در چه صورتی پرداختن با آثار دنیوی عقاید و رفتارهای دینی مشکل ساز می شود؟ **جواب:** در صورتی که ارتباط بین آثار دنیایی دین با اراده ی الهی قطع شده باشد و دین فقط از نظر مادی مورد توجه باشد نه از نظر آخرت و اراده ی الهی و دین بازیچه ی دنیوی نفس پرستان باشد.

۲۶- تفاوت حقوق بشر در دو فرهنگ دینی و فرهنگ سکولار بیان کنید. **جواب:** حقوق بشر دینی مبتنی بر فطرت انسان و معنوی است مثلاً همه یادر دین برادر تو هستند یا در خلقت. اما حقوق بشر اومانیستی مبتنی بر خواسته و عادات طبیعی و مادی گرایانه ی بشر است و نباید با اصالت انسان در افتاد پس مثلاً حکم قصاص قابل قبول نیست.

۲۷- به چه دلیل روشنگری مدرن با رویکرد عقل گرایانه خود به دئیسم منجر می شود؟ **جواب:** نفی وحی و تاکید بر این مطلب که با کمک عقل خودمان و بدون استفاده از روش عملی می توان خدایا شناخت و در شناخت واقعیات فقط از معیارهای انسانی باید استفاده کنیم .

۲۸- از پایان قرن بیستم با قول تجربه گرایی، جهان غرب با چه بحران و چالشی روبه روشد؟ **جواب:** جهان غرب گرفتار بحران معرفت شناختی شد که امکان تشخیص درست یا غلط بودن باورها و اندیشه ها و خوب و بد بودن هنجارها و رفتارها از بشر سلب شد.

۲۹- ویژگی های روشنگری غرب و پیامدهای آن را در سه دوره زمانی مقایسه کنید. **جواب:** در قرون ۱۷ و ۱۸ باروی آوردن با عقل انسانی و تجربی به نفی عقل فرانسائی و وحیانی پرداختند که نتیجه آن روی آوردن به دین بدون برنامه، کم تاثیر و بی خدایش. در قرون ۱۹ و ۲۰ با تاکید بر حس گرایی و طبیعت گرایی عقل و وحی را کنار گذاشتند که نتیجه آن روی آوردن به دانشی ابزاری جهت تسلط بر طبیعت مادی شد که در نهایت موجب اسارت انسان توسط فناوری ها و ابزار خودش شد. در پایان قرن بیستم گرایش تجربی انسان افول کرد و منجر به بحران معرفتی، هویتی و سردرگمی انسان شد.

۳۰- منظور از بحران معرفتی غرب چه بود؟ **جواب:** ناتوانی در تشخیص شناخت درست از نادرست در باورها، ارزش ها، عقاید و رفتارها،

سوالات و فعالیت های درس ششم

۱- تاریخ فرهنگ غرب به چند دوره تقسیم می شود؟ **جواب:** ۱- یونان و روم باستان ۲- قرون وسطی ۳- دوره رنسانس ۴- غرب جدید

۲- جهان غرب چگونه از دوره های تاریخی خود عبور کرد؟ **جواب:** با پذیرش مسیحیت و سقوط روم غربی از دوره باستان وارد دوره قرون وسطی شد. با فرو ریختن اقتدار کلیسا، کشف آمریکا و نهضت پروتستانتیسم وارد دوره رنسانس شد. با انقلاب صنعتی، رشد تجارت و علم، پیدایش دولت - ملت ها وارد دوره جدید شد.

۳- فرهنگ دوره باستان (یونان و روم) با قرون وسطی چه تفاوت هایی دارد؟ **جواب:**

دوره ی باستان	قرون وسطی
فرهنگ اساطیری	فرهنگ دینی مسیحیت
پرستش خدایان متعدد	اعتقاد به توحید
نگاه متکثر به عالم	نگاه واحد به عالم

(درباستان خلقت از خدایان متعدد نشات می گرفت و متکثر بود ولی در قرون وسطی همه مخلوقات به خدای واحد می رسید.)

- ۴- رنسانس به چه معناست؟ مشخصات این دوره تاریخی را بنویسید؟ **جواب:** به معنای تجدید حیات و تولد دوباره و بازگشت به دوران فرهنگ یونان و روم باستان. ۱- رویکردی دنیوی به مفاهیم معنوی و توحیدی (سکولاریسم) ۲- حرکت های اعتراضی نسبت به مذهب ۳- رویکرد دنیوی به عالم در سطح هنر، اقتصاد، سیاست ۴- ظهور پادشاهان محلی به عنوان رقیبان کلیسای دنیا طلب ۵- تلاش جهت حذف کلیسا و نقش دین و معنویت
- ۵- برخی از ویژگی های دوره ی تاریخی قرون وسطی را بنویسید. **جواب:** ۱- سکولاریسم عملی (به نام دین دنیا طلب کردن) ۲- به بهانه ایمان و وحی عقل را از اعتبار می انداختند. ۳- اقتدار کلیسا در همه ی امور زندگی ۴- اقتصاد کشاورزی و نظام ارباب رعیتی ۵- برده داری عام و فراگیر
- ۶- جهان غرب چگونه از دوره قرون وسطی به دوره رنسانس عبور کرد؟ **جواب:** ۱- جنگ های صلیبی، مواجهه با مسلمانان و فتح قسطنطنیه اقتدار کلیسا را فرو ریخت. ۲- ظهور قدرت های محلی به عنوان رقیبان دنیا طلب کلیسا
- ۷- رویکرد هنر، اقتصاد و سیاست در عصر رنسانس چگونه بود؟ **جواب:** در هنر به ابعاد جسمانی و دنیوی انسان اهمیت می دادند. در اقتصاد بارشده تجارت و کشف آمریکا از اقتصاد کشاورزی ارباب رعیتی به اقتصاد صنعتی سرمایه داری عبور کردند. در سیاست قدرت های محلی و شاهزادگان به رقابت با کلیسا پرداختند.
- ۸- رویکرد مذهب در دوره رنسانس چگونه بود؟ **جواب:** حرکات اعتراضی با دورویکرد: ۱- رویکرد دنیاگرایانه) همانند کلیسا) و تنها مخالفت با قدرت پاپ ۲- رویکرد معنوی و تقابل با دنیاگرایی
- ۹- نگاه اساطیری باستان به عالم، چه تفاوتی با فرهنگ مسیحیت در این خصوص دارد؟ **جواب:** توجه به عالم کثرت (یعنی جهان دارای منسهای گوناگون و متکثر است) از ویژگی های دوره اساطیری باستان است. مسیحیت نگاهی توحیدی داشت. (البته با عقیده به تثلیث و سکولاریسم عملی آن را تحریف کردند.)
- ۱۰- تحریفات مسیحیت چه پیامدهایی به دنبال داشت؟ **جواب:** ۱- در سطح اندیشه و نظر: عقیده به تثلیث و دور شدن از ابعاد عقلانی توحید ۲- در سطح زندگی و عمل: توجیه عملکرد دنیوی تحت پوشش دین و معنویت (سکولاریسم عملی)
- ۱۱- چگونه فلسفه روشنگری به وجود آمد و سکولاریسم نهادینه شد؟ **جواب:** ۱- بازگشت به فرهنگ باستان جهت حذف پوشش دینی و تفسیر توحیدی ۲- حرکت های اعتراضی دینی به کلیسا و تفاسیر پروتستانی دینی و رواج آن در سطح فرهنگ عمومی جامعه ۳- نفوذ تفاسیر دینی فوق به لایه های عمیق فرهنگ غرب
- ۱۲- فیلسوفان روشنگری چگونه به تفسیر این جهان می پرداختند؟ **جواب:** با انکار ارزش علمی و وحی زمینه ی پیدایش علمی را فراهم آوردند که مستقل از وحی و صرف نظراز ابعاد متافیزیکی و فوق طبیعی عالم به تفسیر این جهان می پرداختند.
- ۱۳- چگونه در دوره رنسانس، ارزش های بنیادین غرب در عرصه علم و فناوری خود را ظاهر ساخت؟ **جواب:** ۱- علم رسالت شناخت حقیقت عالم و تعالی انسان را از دست داد و به صورت عقلانیت ابزاری در آمد. (وسیله ای برای تسلط انسان بر طبیعت) ۲- در بین علوم، علوم تجربی با رهاورد فناوری و صنعت بیشترین اهمیت را یافت.
- ۱۴- اقتصاد دودوره ی قرون وسطی و دوران رنسانس را با یکدیگر مقایسه کنید. **جواب:** در قرون وسطی اقتصاد بر مدار کشاورزی و روابط اجتماعی ارباب رعیتی (فئودالی) استوار بود که کشاورزان وابسته به زمین ارباب بوده و غیر قابل

انتقال بودند. در رنسانس گسترش تجارت و رشد صنعت به پیدایش قشر جدید سرمایه داران انجامید و اقتصاد فئودالی به صنعتی - سرمایه داری تبدیل شد.

۱۵- چگونه ارزش های بنیادین غرب در اقتصاد دوران رنسانس خود را ظاهر ساخت ؟ **جواب:** با گسترش تجارت ، صنعت رشد کرد و قشر جدید سرمایه داران صنعتگر به وجود آمدند و روابط پیشین ارباب رعیتی را تغییر دادند.

۱۶- در قرون وسطی رویکرد به حقوق بشر چگونه بود ؟ **جواب:** به دلیل باورهای دینی مردم ، رفتارهای دنیوی نظام فئودالی توجیه دینی می شد.

۱۷- حقوق فطری با حقوق طبیعی بشر چه تفاوت هایی دارد ؟ **جواب:** حقوق فطری الهی انسان به نیازهای دنیوی و معنوی باد و ابزار وحی و عقل می نگردد. ولی حقوق طبیعی صرفا به نیازهای این جهانی و طبیعی انسان نظر دارد.

۱۸- حقوق بشر در فرهنگ دینی چگونه است ؟ **جواب:** ریشه در ربوبیت پروردگار و فطرت الهی انسان دارد و وظیفه حراست از خلافت انسان و کرامات ذاتی او را دارد.

۱۹- در عقاید و ارزش های جدید غرب رویکرد سیاست و نظام سیاسی چگونه است ؟ **جواب:** نظام سیاسی سکولار که آرمان های خود را بر مبنای حقوق طبیعی و خواسته های دنیوی تنظیم می کند و اراده ی انسان ها را مستقل از ابعاد آسمانی و الهی مبدقانون قرار می دهد.

۲۰- ویژگی های اندیشه سیاسی لیبرالیسم را توضیح دهید . **جواب:** ۱- اصالت بخشیدن به انسان دنیوی ۲- مبنای قانون گذاری اراده ی انسان ها است (مبدا همه ی ارزش ها انسان است نه حاکمیت الهی) ۳- فقط به حقوق طبیعی توجه می کند ۴- همه امور در قیاس با اراده ی انسان مباح است.

۲۱- نخستین انقلاب سیاسی لیبرال در تاریخ سیاسی جهان کدام است و چگونه شکل گرفت ؟ **جواب:** انقلاب فرانسه با حرکت های فرهنگی دوران رنسانس و اندیشه های فلسفی روشنگری و تغییرات اجتماعی مربوط به انقلاب صنعتی به وجود آمد.

۲۲- به چه دلیل مواجهه ی با مسلمانان در طول جنگ های صلیبی و فتح قسطنطنیه ، زمینه های اقتدار کلیسا را در هم ریخت ؟ **جواب:** چون کلیسا بر پایه ی کتب عهد عتیق و انجیل استوار بود و با علوم جدید مخالفت داشت ولی اسلام به گسترش و رشد علم دستوری دهد و آنها از طریق این جنگ ها با آزاداندیشی و علم گرایی آشنا شدند. همچنین خسارات اقتصادی و نیروی انسانی، قدرت فئودال ها و کلیسا را کاهش داد.

۲۳- چگونه فلسفه های روشنگری موجب شکل گیری فرهنگ معاصر غرب شد؟ **جواب:** چون مردم و فرهنگ عمومی آنچنان از تسلط و دنیا گرایی دینی مسیحیت زده شده بودند که وقتی سکولاریسم توسط اندیشمندان به انسان به صورت مستقل توجه کرد شیفته ی آن شدند و در سطوح عمیق جامعه نفوذ یافت.

۲۴- تحولات فرهنگی ، اجتماعی غرب در زمینه های دینی ، فلسفی ، صنعتی و سیاسی و ترتیب تاریخی آنها را بیان کنید . **جواب:** سیر تحولات به ترتیب دینی ، سیاسی ، فلسفی و صنعتی بود. در زمینه ی دینی از تقدس قدیسان و تمرکز دینی کلیسا به سمت عدم تمرکز دینی حرکت کردند. در زمینه ی سیاسی کم رنگ شدن مرزهای سیاسی و جهانی شدن مطرح شد. در زمینه ی فلسفی توجه به عالم کثرات رایج شد. در زمینه ی صنعتی صنایع چاپ و بخار و تکنولوژی های ماشینی مطرح شد .

۲۵- اگر در تحلیل و بررسی یک فرهنگ صرفا به سطوح ولایه های سطحی و بیرونی آن بسنده شود، چه نارسایی ها و کاستی هایی در پی در پی دارد؟ **جواب:** امکان ریشه یابی مسایل و چالش های اجتماعی میسر نمی شود. چگونگی

شکل گیری هویت فرهنگی و هویت اجتماعی افراد جامعه مشخص نمی شود. نمی توانیم دلایل ایجاد، تغییر و تحول یک فرهنگ را شناسایی کنیم.

سوالات و فعالیت های درس هفتم

- ۱- جامعه جهانی چگونه شکل می گیرد؟ **جواب:** شبکه روابط میان جوامع مختلف در هر دوره تاریخی، جامعه جهانی را می سازد.
- ۲- چه عواملی در جامعه جهانی موثر است و حالت های متفاوتی به وجود می آورد؟ **جواب:** ۱- ویژگی های فرهنگ جوامع ۲- قدرت تاثیر گذاری جوامع
- ۳- در چه صورت نظام جهانی از انسجام برخوردار است؟ و در چه صورتی دچار چالش و تضادهای درونی می شود؟ **جواب:** اگر فرهنگی که در سطح جهانی غالب شده ویژگی های مطلوب فرهنگ جهانی را داشته باشد نظام جهانی انسجام خواهد داشت در صورتی که فرهنگ غالب ویژگی های مطلوب فرهنگ جهانی را نداشته باشد نظام جهانی دچار چالش و تضادهای درونی می شود.
- ۴- تاثیر فرهنگ سلطه در نظام جهانی چگونه است؟ **جواب:** ۱- تقسیم جامعه ی جهانی به دو بخش مرکز - پیرامون ۲- ایجاد وابستگی بین کشورهای مرکز - پیرامون ۳- ایجاد زمینه ی ستیز و چالش بین کشورهای مرکز - پیرامون
- ۵- در چه صورتی نظام جهانی صحنه تعاملات یا برخورد های فرهنگی می شود؟ **جواب:** در صورتی که جامعه ی جهانی عرصه ی حضور فعال فرهنگ های متفاوت باشد.
- ۶- نمونه ای از چالش بین فرهنگ ها در سطح جهان بنویسید: **جواب:** مواجهه فرهنگ غرب با فرهنگ اسلام
- ۷- جامعه جهانی در گذشته دارای چه ویژگی هایی بوده است؟ **جواب:** ۱- فرهنگ ها و تمدن های مختلف هر یک در بخشی از جهان حاکمیت و قدرت سیاسی داشتند. ۲- روابط اقتصادی، سیاسی، نظامی و فرهنگی بین الملل با حاکمیت های مختلف در جهان وجود داشت. ۳- تعاملات فرهنگی تابع روابط سیاسی، نظامی یا اقتصادی نبود. ۴- اگر در عرصه نظامی جامعه ای مغلوب می شد ولی از فرهنگ برتر برخوردار بود فرهنگ جامعه ی مهاجم را در خود هضم و جذب می کرد. ۵- امکان عبور فرهنگ ها از مرزهای جغرافیایی از طریق تجارت و تعامل علمی فراهم بود.
- ۸- نمونه هایی ذکر کنید که نشان دهد فرهنگ جامعه ی مهاجم در فرهنگ جامعه ی مغلوب هضم و جذب شده باشد؟ **جواب:** ۱- حفظ هویت ایرانیان در مقابل حاکمیت یونانیان سلوکی ۲- تحمیل فرهنگ چین شکست خورده بر مغولان ۳- غلبه فرهنگی اسلام بر مغولان
- ۹- چگونه فرهنگ اسلام نشر و گسترش یافت؟ **جواب:** گسترش فرهنگ اسلامی مرهون قوت و قدرت فرهنگی اش بود که به تدریج پذیرفته شد و در مناطق جنوب شرقی آسیا از طریق تجارت منتشر و گسترش یافت.
- ۱۰- شکل روابط بین الملل در دو قرن اخیر چگونه است؟ **جواب:** ۱- شکل گیری روابط مرکز - پیرامون ۲- آسیب پذیری موقعیت فرهنگی کشورهای غیر غربی که در حاشیه روابط سیاسی و اقتصادی بین الملل قرار گرفت.
- ۱۱- چه عواملی و مراحل موجب شکل گیری نظام نوین جهانی شد؟ **جواب:** ۱- پیدایش قدرت های سیاسی سکولار (دولت - ملت ها) ۲- قدرت با تجارت، سرمایه و صنعت پیوند خورد. ۳- مبلغان مسیحی و فراماسونری به خدمت گرفته شد. ۴- جوامع در نظام جهانی استعماری ادغام شدند.

- ۱۲- چگونگی پیدایش قدرت های سکولار (دولت - ملت) را توضیح دهید . **جواب:** زوال تدریجی قدرت کلیسا منجر به حاکمیت فئودال ها شد و با انقلاب فرانسه دولت هایی شکل گرفت که هویت خود را در ابعاد جغرافیایی، تاریخی، نژادی و قومی تعریف می کرد نه دینی و معنوی
- ۱۳- به چه دلایلی سرمایه داران جایگاه برتری نسبت به زمین داران پیدا کردند؟ **جواب:** ۱- رشد تجارت در دوران جدید ۲- بردگی سیاه پوستان آفریقایی و انتقال آنها به مزارع آمریکایی ۳- انتقال ثروت به اروپا
- ۱۴- چگونه در نظام جهانی نوین قدرت با سرمایه ، تجارت و صنعت پیوند خورد ؟ **جواب:** سرمایه داران جایگاه برتری یافتند و دولت ها برای تقویت قدرت خود نیازمند سرمایه ی آنها بودند و سرمایه داران نیز برای تجارت و سود نیازمند حمایت نظامی دولت ها بودند. صنعت نیز بر انباشت ثروت و موقعیت سرمایه داران افزود.
- ۱۵- به چه دلیلی کشورهای غربی در نظام نوین جهانی از مبلغان مذهبی و سازمان های فراماسونری استفاده می کردند؟ **جواب:** ۱- برای تامین منافع اقتصادی نیازمند درهم شکستن مقاومت های فرهنگی اقوامی بودند که سلطه و نفوذ آنها را تحمل نمی کردند. ۲- با تبلیغ مسیحیت فرهنگ عمومی جوامع غیر غربی را دچار اختلال کنند. ۳- بر نخبگان سیاسی کشورهای دیگر تاثیر گذارند.
- ۱۶- ادغام جوامع در نظام جهانی استعمار چگونه بوده است ؟ (کشورهای استعمارزده به چند نوع تقسیم می شوند؟) **جواب:** ۱- جوامعی که مستقیماً به تصرف کشورهای استعمارگر درمی آمدند. ۲- جوامعی که از قدرت بیشتری برخوردار بودند و امکان غلبه مستقیم نظامی بر آنها نبود از طریق نفوذ اقتصادی ، سیاسی و فرهنگی (شرایط نیمه استعماری) تحت سلطه درمی آمدند. (با استعمار نو و فرانکو)
- ۱۷- چالش ها و ستیز های درون یک فرهنگ با چالش ها و ستیز های بین دو فرهنگ چه تفاوت هایی دارد؟ نمونه بیاورید . **جواب:** دو فرهنگ در عقاید بنیادین و لایه های عمیق فرهنگی با یکدیگر دچار چالش می شوند در حالی که ممکن است درون یک فرهنگ بین اجرای رفتارها و هنجارها (لایه های سطحی فرهنگ) تفاوت وجود داشته باشد . مثلاً چالش جهان اسلام با جهان غرب از نوع چالش های بین دو فرهنگ است و چالش لیبرالیسم و سوسیالیسم درون یک فرهنگ (فرهنگ غرب) است .
- ۱۸- موقعیت فرهنگی جوامع غیر غربی را در مراحل سه گانه استعمار (قدیم) ، استعمار نو و استعمار فرانکو توصیف کنید . **جواب:** در استعمار قدیم چون اصالت با استعمار نظامی و سیاسی همراه بود فرهنگ کمتر تحت تاثیر بود و تا حدودی فرهنگ بومی حفظ می شد. در استعمار نواصلت با اقتصاد بود و فرهنگ بومی تحت تاثیر استعمارگران قرار می گرفت ولی فرهنگ به طور ویژه مورد توجه استعمارگران نبود. در استعمار فرانکو اصالت با فرهنگ است و مهم ترین ابزار استعماری قرار می گیرد .
- ۱۹- درباره هویتی که کشورهای تازه تاسیس پیدا می کنند و تاریخی که برای هویت آنها تدوین می شود تا ملل کنید . **جواب:** کشورهای تازه استقلال یافته و جدا شده از پیکره جهان قدیم از هویت فرهنگی منسجمی برخوردار نیستند . مرزهای جغرافیایی آنها نیز سیاسی و تحت امر استعمارگران شکل گرفته است و تنها در قالب مزیت نسبی در تولید برخی کالاها به صورت کشورهای تک محصولی در می آیند و خود را از این طریق به دیگران می شناسانند.

سوالات درس هشتم

- ۱- برای ابعاد اقتصادی، سیاسی و فرهنگی واحد اجتماعی کشور مثال بزنید: **جواب:**
مزرعه، کارخانه، بانک، اشتغال، تورم (اقتصادی) امنیت، قدرت، دولت، انتخابات، نیروهای مسلح (سیاسی) معرفت، رسانه، هنر، ادبیات، دانشگاه، مسجد و مدرسه (فرهنگی)
- ۲- **نظام جهانی چیست؟ جواب:** واحد اجتماعی کلان در سطح جهانی که دارای ابعاد اقتصادی، سیاسی و فرهنگی است.
- ۳- **نظام نوین جهانی در ابعاد اقتصادی چه تحولاتی را از سر گذراندند؟ جواب:** کشورهای استعمارگر ابتدا اقتصاد کشورهای استعمارزده را دگرگون کردند و به تدریج آنها را به بازار، تهیه کننده مواد خام و نیروی کار کشورهای غربی تبدیل کردند و با اقتصاد تک محصولی به کشورهای استعمارگر وابسته کردند. اقتصاد سرمایه محور با انباشت ثروت، شرکت های چندملیتی بزرگ و گسترش صنعت ارتباطات و نهادهای بین المللی اقتصادی را شکل داد.
- ۴- **نظام نوین جهانی در ابعاد سیاسی چه تحولاتی را از سر گذراندند؟ جواب:** قدرت های استعماری با فتوحات استعماری، جغرافیای سیاسی جدیدی را در مناطق حضور خود برای دیگر فرهنگ ها پدید آوردند که نام دولت - ملت با هویتی قومی و سکولار داشتند که با جهانی شدن از اهمیت مرزهای سیاسی کاسته شد.
- ۵- **نظام نوین جهانی در ابعاد فرهنگی چه تحولاتی را از سر گذراندند؟ جواب:** استعمارگران در کنار ایجاد وابستگی های اقتصادی و سیاسی جوامع غیر غربی با استفاده از صنعت ارتباطات، موجب خود باختگی فرهنگی این جوامع و تشکیل امپراتوری رسانه ای خود شدند.
- ۶- **عملکرد اقتصادی کشورهای غربی در چارچوب روابط دولت - ملت های جدید چگونه شکل گرفت؟ جواب:**
قدرت سیاسی دولت - ملت ها با منافع اقتصادی صاحبان ثروت و صنعت و تجارت هماهنگ بود و رقابت های سیاسی استعمارگران با منافع اقتصادی آنان پیوند داشت.
- ۷- **نظام اقتصادی کشورهای غیر غربی پیش از استعمار را با دوران استعمار مقایسه کنید: جواب:** نظام اقتصادی این کشورها پیش از استعمار اغلب در تعامل با محیط جغرافیایی خود و به گونه ای مستقل عمل می کرد و روابط تجاری آنها در حدی نبود که استقلال سیاسی شان را در معرض خطر قرار دهد. اما در دوران استعمار ساختار اقتصادی شان دگرگون شد و در راستای پاسخ به نیازهای کشورهای غربی درآمدند و دچار اقتصاد تک محصولی، وابستگی اقتصادی، بازار کالاهای غربی، تامین کننده مواد خام و نیروی کار برای غربی ها شدند.
- ۸- **تغییرات ساختار اقتصادی کشورهای غیر غربی در دوران استعمار دارای چه ویژگی هایی است؟ جواب:** ۱- به بازار مصرفی غرب تبدیل شدند. ۲- تامین کننده نیروی کار و مواد اولیه غرب شدند. ۳- صادر کننده یک ماده خام شدند. (تک محصولی شدند). ۴- دچار کاهش قدرت چانه زنی در اقتصاد شدند. (افزایش وابستگی اقتصادی به غرب) ۵- مبادلات نابرابر در سطح جهانی به نفع کشورهای غربی ۶- انتقال برخی صنایع وابسته از غرب به کشورهای غیر غربی در جهت منافع استعمارگران (نه تعدیل جهانی ثروت) ۷- ورود به استعمار نو و ادامه حضور در چرخه نامتعادل توزیع ثروت جهانی
- ۹- **دولت - ملت ها چه تفاوتی با حاکمیت های پیشین دارند؟ جواب:** حاکمیت های پیشین هویتی دینی و معنوی داشتند ولی دولت - ملت ها، هویتی ناسیونالیستی، قومی با جغرافیایی سیاسی و اقتصادی جدیدی داشتند.

- ۱۰- گروه سرزمینی، دولت - ملت چه نوع جامعه ای است؟ **جواب:** واحدهای اجتماعی که در سرزمینی به نام کشورداری نظام سیاسی، اقتصادی، آموزشی مشترکی هستند و توسط یک دولت اداره می شوند و اعضای آن خود را یک ملت می شناسند.
- ۱۱- دولت - ملت ها چگونه پدید آمدند؟ **جواب:** دولت - ملت ها حاکمیت های سیاسی نوینی بودند که نخستین بار با فلول قدرت کلیسا پدید آمدند.
- ۱۲- دولت - ملت های جدید از چه هویتی برخوردار بودند و چگونه عمل می نمودند؟ **جواب:** هویتی سکولار، دنیوی، قوم گرایانه، ناسیونالیست داشتند. در مسیر توسعه و گسترش خود به صورت قدرت های استعماری درآمدند و با فتوحات استعماری جغرافیای سیاسی جدیدی برای دیگر فرهنگ ها پدید آوردند.
- ۱۳- هویتی که استعمارگران برای فتوحات خود شکل دادند چگونه بود؟ **جواب:** هویتی قومی و سکولار
- ۱۴- فرایند جهانی شدن چگونه شکل گرفت؟ **جواب:** ۱- انباشت ثروت و پدید آمدن شرکت های بزرگ چندملیتی ۲- گسترش صنعت ارتباطات ۳- کاهش اهمیت مرزهای سیاسی ۴- شکل گیری بازارهای مشترک منطقه ای و نهاد های بین المللی ۵- مدیریت سرمایه گذاری شرکت های بین المللی در سطح جهانی ۶- مخدوش شدن استقلال اقتصادی و سیاست های ملی
- ۱۵- دیدگاه موافقان و مخالفان جهانی شدن را مقایسه کنید: **جواب:** موافقان: جهانی شدن بدون اعتنا به مرزهای ملی نظم نوینی با جریان های نیرومند تجارت و تولید بین الملل را پیش می راند. مخالفان: جهانی شدن انسجام مطلوب جهانی را به دنبال نداشته است بلکه چالش ها و تضادهایی فراتر از مرزهای سیاسی دولت ها پدید آورده است.
- ۱۶- مبادلات فرهنگی جوامع از دیرباز چگونه شکل می گرفته است؟ **جواب:** از طریق تجارت، مهاجرت و جنگ، برخورد، انتقال، اشاعه فرهنگ و مبادلات فرهنگی شکل می گرفته است.
- ۱۷- نظام جهانی در عرصه فرهنگی شاهد چه تحولاتی بوده است؟ (نظام جهانی چه تاثیراتی بر فرهنگ جوامع غیر غربی داشته است؟) **جواب:** برخورد استعماری غرب: ۱- موجب ضعف اقتصادی و سیاسی و خود باختگی فرهنگی جوامع غیر غربی شد. ۲- جوامع غیر غربی مدیریت خود را در گزینش عناصر فرهنگی از دست می دهند ۳- مدیریت فرهنگی جوامع غیر غربی در چارچوب اهداف اقتصادی و سیاسی در دست استعمارگران غربی قرار می گیرد.
- ۱۸- مفهوم امپراتوری رسانه ها را توضیح دهید؟ **جواب:** توسعه صنعت ارتباطات فاصله های زمانی و مکانی را کوچک کرده و مرزهای جغرافیایی را فروریخته، کشورهای غربی و در راس آنها آمریکا با موقعیت قدرت و ثروت برتر با تولید و پخش رسانه ها به مدیریت فرهنگی جوامع خود باختگی غیر غربی پرداختند.
- ۱۹- چرا کشورهای کمتر توسعه یافته در برابر امپراتوری فرهنگی آسیب پذیر ترند؟ **جواب:** زیر منابع و امکانات لازم برای حفظ استقلال فرهنگی خود را ندارند.
- ۲۰- تجمع قدرت رسانه ای در دست صاحبان ثروت و کانون های صهیونیستی چه تاثیراتی داشته است؟ **جواب:** ۱- هویت فرهنگی جوامع غیر غربی را متزلزل ساخته است. ۲- ارزش های دموکراتیک و سازوکارهای دموکراسی جهان غرب را به سخره گرفته و تضعیف نموده است.
- ۲۱- جهان غرب از طریق رسانه ها چگونه به مدیریت فرهنگی جوامع غیر غربی می پردازند؟ **جواب:** فرهنگ عمومی جوامع غیر غربی را مدیریت می کنند.

۲۲- چگونه جهان غرب به تثبیت مرجعیت علمی خود می پردازد؟ **جواب:** باتریت نخبگان کشورهای غیر غربی و توزیع هدفمند علوم طبیعی و انسانی

۲۳- منظور از توزیع هدفمند علوم طبیعی و علوم انسانی توسط جهان غرب چیست؟ **جواب:** بخشی از علوم طبیعی را که مورد نیاز برای خدمت رسانی به کالاهای غربی است به کشورهای در حال توسعه آموزش می دهد ولی از آموزش دانش های راهبردی خودداری می کنند .

۲۴- به چه منظوری غرب به تربیت نخبگان کشورهای غیر غربی می پردازد؟ **جواب:** ۱- تثبیت مرجعیت علمی غرب ۲- توزیع هدفمند علوم طبیعی و انسانی

۲۵- علوم انسانی غرب زندگی آدمی را چگونه تعریف می کند و سازمان می دهد؟ **جواب:** بر بنیان های هستی شناختی انسان شناختی و روش های معرفتی بعد از رنسانس زندگی آدمی را صرف نظر از ابعاد معنوی به گونه ای سکولار و دنیوی تعریف می کند و سازمان می دهد

۲۶- ترویج علوم انسانی غربی در کشورهای غیر غربی چه نقش و تاثیری داشته است؟ **جواب:** علوم انسانی غربی در کشورهای غیر غربی عمیق ترین نقش را در توزیع جهانی فرهنگ غربی ایفا می کند تا فرهنگ های دینی خود را از نگاه فرهنگ غربی بازخوانی کنند و از بنیان های معرفتی دینی و قدسی محروم شوند.

۲۷- چرا ترویج علوم انسانی غربی در کشورهای غیر غربی عمیق ترین نقش را در توزیع جهانی فرهنگ غربی ایفا می کند؟ **جواب:** زیرا موجب می شوند فرهنگ های دینی خود را از نگاه فرهنگ غربی بازخوانی کنند و از بنیان های معرفتی دینی و قدسی محروم شوند.

۲۸- دلیل تلاش کشورهای غربی برای ممانعت از دستیابی ایران به تکنولوژی هسته ای چیست؟ **جواب:** ۱- حفظ مرجعیت علمی غرب ۲- مانع استقلال علمی و هویت مستقل ایرانی شوند.

۲۹- چرا در برابر تلاش جامعه علمی ایران برای تدوین علوم انسانی مبتنی بر نیازهای بومی و مبانی معرفتی اسلامی مقاومت می شود؟ **جواب:** ۱- جلوی خودباوری فرهنگی ایران و سایر کشورها گرفته شود ۲- مانع از مقاومت فرهنگی ایران در برابر بنیان های هستی شناسانه، انسان شناسانه و معرفت شناسانه فرهنگ جهان غرب شوند.

سوالات درس نهم

۱- چرا در قرن هجدهم ارزش ها و آرمان های دنیوی برای جهان غرب موجی از امید آفرید؟ **جواب:** چون امید به حاکمیت دنیوی و این جهانی انسان، امید به قدرت و سلطه آدمی بر طبیعت و امید به ایجاد بهشتی بر روی زمین که پیش از آن در آسمان به دنبال آن بود.

۲- ارزش ها و آرمان های دنیوی جهان غرب که موجی از امید در قرن هیجدهم آفرید را بنویسید. **جواب:** ۱- سکولاریسم و انکار آسمانی بودن دین ۲- اومانیسم و تمرکز توجه به انگیزه ها و ارزش ها و آرمان های انسانی ۳- قطع ارتباط با متافیزیک و فراموشی مبدا و معاد

۳- انواع چالش های جدید فرهنگ جدید فرهنگ را نام ببرید و برای هر یک نمونه ای ذکر کنید. **جواب:** ۱- اقتصادی (بحران بیکاری، رکود اقتصادی) سیاسی (عدم مشروعیت نظام های سیاسی، ساختار معیوب سازمان ملل متحد) اجتماعی (گسترش اعتیاد، طلاق) فرهنگی (بحران های معرفتی، هویتی، نیهیلیسم) ۲- منطقه ای (جنش

- های ضد استعماری مثلا جنبش الجزایر، ویتنام و... فرامنطقه ای (چالش شرق و غرب، غرب و اسلام) ۳- مقطعی (بحران های اقتصادی ۲۰۰۸، ۱۹۲۹) مستمر (چالش فقر و غنا) ۴- خرد (بحران های سیاسی و اقتصادی کشورهای هم پیمان غرب) کلان (جنبش ضد جهانی شدن، وال استریت) ۵- معنوی و دینی (ضعف اخلاق و معنویت) ۶- معرفتی و علمی (تجربه گرایی محض، حس گرایی) ۷- درون فرهنگی (تقابل لیبرالیسم با سوسیالیست) بین فرهنگی (تقابل غرب با اسلام) ۸- تمدنی (برخورد و تعارض تمدن هابین هندوچین و اسلام و آمریکا و ژاپن و اسلاوها "طبق نظریات تینگتن") ۹- ذاتی (فقر و غنا) عارضی (بحران های بیکاری و رکود)
- ۴- لیبرالیسم متقدم چه رویکردی داشت؟ چگونه عمل کرد؟ **جواب:** لیبرالیسم متقدم (در قرن ۱۸ و ۱۹) رویکردی فردی و اقتصادی داشت. و موجب شد: ۱- نظام ارباب - رعیتی و ارزش های اجتماعی آن درهم ریخته شود ۲- کشاورزان را از بردگی عام رها کرده و به استثمار و بردگی جدید در قالب گارگران تبدیل کرد. ۳- اجازه مهاجرت به کشاورزان داد تا سرمایه وجود خود را به صورت کارگر در معرض خرید سرمایه داران قرار دهند. ۴- مانع مداخله دولت ها و کمک به مستمندان می شدند.
- ۵- مالتوس در نفی حق حیات کسانی که در فقر متولد می شوند چه اعتقادی داشت؟ **جواب:** انسانی که در دنیای از قبل تملک شده به دنیا می آید، اگر نتواند قدرت خود را از والدینش دریافت کند و اگر جامعه خواهان کار او نباشد، هیچ گونه حقی برای دریافت کمترین مواد غذایی، مقام یا موقعیت ندارد. و طبیعت حکم به رفتن او می کند و این حکم را اجرامی کند.
- ۶- ریکاردو در خصوص مسایل اقتصادی برای حکومت گران چه وظایفی در نظر می گیرد؟ **جواب:** حکومت گران به حفظ صلح، دفاع از مالکیت، کاستن از بهایی که باید برای قانون پرداخته شود و رعایت صرفه جویی در بخش های مختلف دولت بپردازند، سرمایه و مردم راه خود را خواهند یافت.
- ۷- نمونه ای از عملکرد لیبرالیسم اقتصادی در قرن ۱۹ بنویسید. **جواب:** با وجود قحطی سال ۱۸۴۶ ایرلند دولت مردان انگلیسی از هر اقدامی برای مقابله با آن خودداری کردند و یک و نیم میلیون نفر تلف شدند و یک میلیون نفر مهاجرت کردند.
- ۸- شعار لیبرالیسم چه بود؟ **جواب:** آزادی، خصوصا آزادی اقتصادی جهت باز کردن راه استثمار برای صاحبان ثروت
- ۹- چگونه لیبرالیسم موجب چالش فقر و غنا شد؟ **جواب:** لیبرالیسم باتکیه بر شعار آزادی و آزادی اقتصادی راه استثمار را برای صاحبان ثروت باز کرده و عدالت را در عرصه حیات انسانی نادیده انگاشتند و چالش فقر و غنا در بطن و ذات فرهنگ غرب شکل گرفت.
- ۱۰- بلوک شرق و غرب چگونه شکل گرفت؟ **جواب:** جهت حل چالش فقر و غنا مارکس لیبرالیسم اقتصادی، فرد گرایی لیبرالیستی، اقتصاد سرمایه داری و مالکیت خصوصی را نقد کرد و معتقد به حرکت انقلابی برای ایجاد جامعه سوسیالیستی و کمونیستی شد. و با به قدرت رسیدن حزب کمونیست در شوروی بلوک شرق (چپ) در مقابل نظریه های لیبرالیستی جهان غرب (راست) شکل گرفت.
- ۱۱- بلوک شرق و بلوک غرب شامل کدام جوامع بودند؟ **جواب:** بلوک شرق: روسیه و کشورهای اروپای شرقی و چین. بلوک غرب: آمریکا و اروپای غربی
- ۱۲- شعار نظام های سوسیالیستی و مارکسیستی چه بود؟ **جواب:** عدالت اجتماعی و توزیع مناسب ثروت

- ۱۳- شباهت و تفاوت دوا بر قدرت شرق و غرب را توضیح دهید. **جواب:** تفاوت: از نظر سیاسی، اقتصادی و جغرافیایی در دو بخش متمایز قرار می گرفتند. شباهت: از جهت فرهنگی به فرهنگ واحدی تعلق داشتند یعنی شرق سیاسی نیز در متن غرب فرهنگی قرار داشت.
- ۱۴- مبانی نظری مارکسیسم در چه چارچوب فرهنگی قرار داشت؟ **جواب:** نظریه ی مارکسیسم در چارچوب بنیان های فرهنگی غرب به حل مسایلی می پرداخت که در متن این فرهنگ پدید آمده بود (قصد عبور از بنیان های نظری غرب را نداشت). و رویکردی سکولار حتی ماتریالیستی نسبت به عالم داشت.
- ۱۵- چالش های بلوک شرق و غرب از کدام نوع چالش ها محسوب می شد؟ **جواب:** ۱- جهانی ۲- درون فرهنگی ۳- عارضی ۴- تمدنی
- ۱۶- منظور از مفهوم آزادی مثبت و آزادی منفی چیست؟ **جواب:** آزادی مثبت یعنی آزادی برای چه؟ (آزادی برای فرصت ها، آزادی برای پیشرفت و توسعه جامعه) آزاد شویم که به چه برسیم. آزادی منفی یعنی آزادی از چه؟ از چه چیزهایی آزاد شویم (آزادی از استبداد و ظلم و...) انقلاب ها آزادی از ظلم هستند.
- ۱۷- اولین چالش جوامع صنعتی چه بود و چگونه به وجود آمد؟ **جواب:** چالش فقر و غنا. در جوامع لیبرال با آزادی صاحبان سرمایه، بهره کشی جدید از کارگران (که قبلا کشاورز بودند) به شدت گسترش یافت.
- ۱۸- در دوران تقسیم دو قطبی جهان به بلوک شرق و غرب هر یک از کشورهای منطقه خاور میانه به کدام یک از دو قطب تعلق داشت؟ **جواب:** کشورهای وابسته به بلوک غرب: ترکیه، عربستان، کویت، امارات متحده عربی، عمان، اردن، یمن شمالی، قطر، بحرین، ایران قبل از انقلاب، لبنان، مصر بعد از جمال عبدالناصر کشورهای وابسته به بلوک شرق: سوریه، عراق، یمن جنوبی، مصر تا اول حکومت انور سادات، سودان

سوالات درس ۱۰

- ۱- دو نوع جامعه متقابل در دیدگاه قرآن را توصیف کنید: **جواب:** ۱- جامعه ای که هر گونه ستیزه و نزاع ناشی از خون، نژاد و طبقه و... را از بین می برد و همه بشر را بر مدار آرمانی حقیقی و اصیل جمع می کند. ۲- جامعه ای که به گروه های پراکنده و متخاصم تجزیه می شوند و ظرفیت ها و نیروهایشان نابود می شود.
- ۲- اگوست کنت دلایل بروز جنگ در گذشته را چه می دانست؟ و چرا معتقد بود جنگ در فرهنگ غرب عارضی و تحمیلی بوده است؟ **جواب:** معتقد بود در گذشته فاتحان از طریق غنایم جنگی بر ثروت خود می افزودند ولی بارش علم تجربی و صنعت ثروت از طریق غلبه بر طبیعت به دست می آید نه جنگ. بنابراین جنگ امری عارضی و تحمیلی است.
- ۳- چرا در قرن بیستم نظریه ی اگوست کنت درباره علل بروز جنگ رد شد؟ **جواب:** زیرا در جنگ جهانی اول (۱۹۱۴-۱۹۱۸) و دوم (۱۹۳۹-۱۹۴۵) با صدمیلیون تلفات و استفاده از سلاح های شیمیایی و اتمی اتفاق افتاد.
- ۴- یکی از مهم ترین عوامل وقوع جنگ های جهانی را بیان کنید. **جواب:** رقابت کشورهای اروپایی بر سر مناطق استعماری، زیرا سرمایه و صنعت نیاز به بازارهای مصرف و نیروی کار ارزان داشت.
- ۵- طرف های درگیر در دو جنگ جهانی رفتار خود را چگونه توجیه می کردند؟ **جواب:** در قالب ایدئولوژی های ناسیونالیستی، لیبرالیستی و سوسیالیستی رفتارشان را توجیه می کردند. (توجیهی که ریشه در فرهنگ غرب داشت).

- ۶- پس از شکست یکی از طرفین و پایان جنگ جهانی دوم رقابت کشورهای اروپایی چگونه ادامه یافت؟ **جواب:** ۱- صلحی پایدار استقرار نیافت. ۲- بین متفقین دیروز جنگ سرد سایه انداخت. (در مناطق پیرامونی جنگ گرم ادامه یافت و به اقتصاد کشورهای صنعتی، یعنی اقتصاد وابسته به تسلیحات نظامی رونق بخشید)
- ۷- جنگ سرد تا چه زمانی ادامه یافت؟ **جواب:** تا زمان فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی
- ۸- تداوم جنگ سرد چه تاثیر اقتصادی بر بازار داشت؟ **جواب:** بازار بخش وسیعی از اقتصاد کشورهای صنعتی یعنی اقتصاد وابسته به تسلیحات نظامی را گرم می کرد.
- ۹- پس از فروپاشی بلوک شرق محورهای عملیاتی جنگ چگونه تغییر کرد؟ **جواب:** محورهای عملیاتی جنگ و خون ریزی را از کشورهای غربی و ایدئولوژی ها و مکاتب غربی به فرهنگ ها و تمدن هایی منتقل کرده اند که در دوران استعمار تحت سلطه و اقتدار جهان غرب در آمده بودند.
- ۱۰- نظریه هانتینگتن چه نام داشت و توجیه گر چه چیزی بود؟ **جواب:** نظریه جنگ تمدن ها که عملیات نظامی قدرت های غربی را در قبال مقاومت های کشورهای غیر غربی توجیه می کرد. منشاء اصلی درگیری ها در جهان را عامل فرهنگی می دانست. بزرگترین تهدید جهان غرب را اسلام می دانست.
- ۱۱- بحران های اقتصادی چه چالش های به دنبال دارد؟ (چه ویژگی هایی دارد؟) **جواب:** ۱- قدرت خرید مردم و مصرف کنندگان به شدت کاهش می یابد. ۲- تولید کنندگان بازار فروش خود را از دست می دهند. ۳- کارخانه ها تعطیل می شوند و کارگران بیکار می شوند. ۴- نامتعادل شدن سیستم عرضه و تقاضا و از بین رفتن بازار مصرف
- ۱۲- بحران های اقتصادی با چالش های فقر و غنا چه شباهت و تفاوتی دارند؟ **جواب:** شباهت: هر دو هویتی اقتصادی دارند. تفاوت: فقر و غنا چالشی مستمر و ذاتی فرهنگ غرب است ولی بحران های اقتصادی اغلب دوره ای، مقطعی و عارضی اند.
- ۱۳- منظور از مفهوم شمال - جنوب چیست؟ **جواب:** چون بیشتر کشورهای صنعتی و پیشرفته در نیمکره شمالی قرار دارند و کشورهای فقیر در نیمکره جنوبی تقابل کشورهای غنی و فقیر به تقابل شمال و جنوب تعبیر می شود.
- ۱۴- چرا مفهوم شمال - جنوب بعد از جنگ جهانی دوم بیشتر به کار برده شده است؟ **جواب:** زیرا برخی از اندیشمندان معتقد بودند که چالش بلوک شرق و غرب چالش اصلی نیست بلکه چالش اصلی چالش بین کشورهای غنی و فقیر است.
- ۱۵- اصطلاحات سیاسی که نشان دهنده ی چالش بین کشورهای غنی و فقیر را نام ببرید. **جواب:** شمال - جنوب ، جهان اول و دوم و سوم ، کشورهای توسعه یافته و عقب مانده ، کشورهای مرکز و کشورهای پیرامون ، کشورهای استعمارگر و استعمارزده
- ۱۶- منظور از کشورهای جهان اول جهان دوم و جهان سوم چیست؟ **جواب:** جهان اول کشورهای سرمایه داری بلوک غرب جهان دوم: کشورهایی که در بلوک شرق قرار داشتند. جهان سوم: کشورهای که خارج از دو بلوک قبلی هستند ولی تحت نفوذ آنها واقع می شدند.
- ۱۷- منظور از اصطلاح کشورهای توسعه یافته و توسعه نیافته یا عقب مانده چیست؟ این اصطلاح اشاره به چه نکته ای دارد؟ **جواب:** کشورهای صنعتی و ثروتمند کشورهای توسعه یافته نامیده می شوند و کشورهای دیگر در مقام مقایسه با آنها توسعه نیافته یا در حال توسعه یا عقب مانده نامیده می شوند. به این نکته اشاره دارند که کشورهای توسعه یافته الگوی کشورهای دیگرند و باید مسیر آنها را ادامه دهند.

- ۱۸- منظور از اصطلاح مرکز- پیرامون چیست؟ چه کسانی این اصطلاح را به کار می برند؟ **جواب:** کشورهای مرکز کشورهای پیشرفته و توسعه یافته کشورهای پیرامون کشورهای توسعه نیافته اند. کسانی که معتقدند کشورهای پیرامون به سبب نوع عملکرد کشورهای مرکزی در موقعیتی فقیرانه قرار می گیرند. جوامع غربی چالش های درونی خود را از طریق استثمار اقتصادی کشورهای غیر غربی حل می کنند. (با سرمایه گذاری مشترک و کار کارگران غیر غربی ثروت را از کشورهای پیرامونی به کشورهای مرکزی انتقال می دهند).
- ۱۹- رابطه کشورهای مرکزی (غربی) با کشورهای پیرامونی (غیر غربی) به چه شکلی است؟ **جواب:** کشورهای مرکزی با ثروتی که از کشورهای پیرامونی به دست می آورند سطح عمومی رفاه را برای کارگران و اقشار ضعیف جوامع غربی تامین می کنند و مشکلات حاد درونی را به بیرون مرزهای خود از طریق سرمایه گذاری های مشترک و معاهدات بین الملل انتقال می دهند (مثل الودگی های هسته ای - زیست محیطی - اعتصابات کارگری و مشکلات اتحادیه های کارگری و...) و انتقال ثروت از کشورهای پیرامون به کشورهای مرکزی را تسهیل می کنند.
- ۲۰- اصطلاح استثمارگر و استثمارزده را چه کسانی به کار می برند؟ **جواب:** کسانی که چالش و نزاع بین این دودسته کشور را به ابعاد اقتصادی محدود نمی کنند و به ابعاد فرهنگی آن نیز نظر دارند. از نظر این گروه مشکل کشورهای فقیر تنها ضعف اقتصادی و صنعتی آنها نیست بلکه خودباختگی فرهنگی و الگوپذیری مقلدانه آنها از کشورهای صنعتی است.
- ۲۱- در چه صورتی دیگر بار چالش های درونی کشورهای غربی فعال خواهد شد؟ **جواب:** در صورتی که چالش های مربوط تقابل شمال - جنوب چه تقابلی جهانی است فعال شود.
- ۲۲- کاربرد دو اصطلاح بلوک شرق و غرب را با شما - جنوب مقایسه کنید. **جواب:** بلوک شرق و غرب چالشی عرضی ، موقت ، گذرا ، فرعی و درون جهان فرهنگی غرب است . ولی شمال - جنوب ذاتی ، دائمی ، اساسی و خارج از جهان فرهنگی غرب است (بین فرهنگی محسوب می شود .)
- ۲۳- وضعیت نظام جهانی موجود از نظر استقرار صلحی پایدار چگونه است؟ **جواب:** با توجه به نابرابری های گسترده در سطح جهانی بین کشورهای مرکزی و کشورهای پیرامونی ، چشم انداز صلح در جهان ناپایدار ، متزلزل و به نفع کشورهای استثمارگر است.

سوالات درس ۱۱

- ۱- بحران چیست و چگونه ایجاد می شود؟ پاسخ: عدم تعادل بین اجزای به هم پیوسته یک مجموعه که مانع رسیدن به هدف می شود. بحران هنگامی به وجود می آید که برخی از تغییرات درونی و بیرونی ، تعادل مجموعه (نظام) را برهم بزند و نظام نتواند با مهار این تغییرات به تعادل مجدد، دست پیدا کند. بحران ها، چالش های مهار نشدنی هستند. (مثال بیماری که قابل درمان نیست و به مرگ سیستم (بدن) منجر می شود).
- ۲- آیا بحران ها، فقط در محیط خود باقی می مانند؟ پاسخ: خیر بحران ها به مناطق دیگر دنیا تسری (انتقال) می یابند.
- ۳- نمونه هایی از بحران های نظام جهانی بنویسید؟ پاسخ: بحران های زیست محیطی، بحران های اقتصادی
- ۴- بحران های اقتصادی دارای چه ویژگی هایی هستند؟ پاسخ: قدرت خرید مصرف کنندگان به شدت کاهش می یابد، تولید کنندگان ، بازار فروش خود را از دست می دهند. کارخانه ها تعطیل می شوند. کارگران بیکار می شوند. (بازار دچار رکود و کساد می شود).

- ۵- یک بحران اقتصادی در صورتی که مهار و کنترل نشود چه تاثیری در جامعه از خود به جای می گذارد؟ پاسخ: می تواند به فروپاشی حکومت ها منجر شود.
- ۶- سه بحران اقتصادی بزرگ دوقرن اخیر را نام ببرید. **جواب:** ۱- بحران اقتصادی ۱۸۲۰ انگلستان ۲- بحران ۱۹۳۳-۱۹۲۹ (۴۰ میلیون بیکار و هزاران موسسه ورشکست شد) ۳- ۲۰۰۸ که در حال گسترش است.
- ۷- بحران اقتصادی ۲۰۰۸ چه تاثیری بر چالش فقر و غنا داشته است؟ **جواب:** چالش فقر و غنا را گسترش داده و موجب بروز بحران های اجتماعی و سیاسی در سطح جهان شده است.
- ۸- آسیب های مربوط به فقر و غنا با بحران های اجتماعی چه تفاوتی دارند؟ **جواب:** مسئله فقر و غنا متوجه قشر ضعیف جامعه است ولی بحران اجتماعی کل نظام اجتماعی را در بر می گیرد.
- ۹- چرا اغلب بحران های اقتصادی با مسئله فقر و غنا پیوند می خورد؟ **جواب:** چون سرمایه داران با استفاده از ابزارها و اهرم هایی که دارند فشارهای ناشی از بحران های اقتصادی را به اقشار ضعیف و محروم و تولیدکنندگان خرد انتقال می دهند. (به دلیل انباشت سرمایه های کلان نزد خود)
- ۱۰- انتقال بحران اقتصادی به قشر محروم جامعه چه نتایجی به دنبال خواهد داشت؟ **جواب:** ۱- افزایش دامنه مسئله فقر و غنا ۲- تحریک و مقاومت محرومان جامعه ۳- گسترش بحران اقتصادی ۴- در صورت عدم کنترل بحران موجب فروپاشی نظام های سیاسی می شود. ۵- تبدیل به بحران جهانی می شود.
- ۱۱- منظور از جنبش وال استریت چیست؟ **جواب:** به علت فشارهای تقابل شمال - جنوب و تسلط شرکت های چندملیتی و نارضایتی مرتبط با آن در ۱۷ سپتامبر ۲۰۱۱ در خیابان وال استریت که یکی از خیابان های اصلی اقتصادی امریکا در مرحله مهتن می باشد عده ای از جوانان دست به تجمع زدند که همچنان ادامه دارد. (البته جنبش ضد جهانی شدن و شرکت های چندملیتی از دهه ی ۶۰ میلادی شروع شد.)
- ۱۲- جنبش وال استریت مربوط به کدام یک از چالش های جهان غرب است؟ **جواب:** چالش ذاتی و مستمر بین فقر و غنا
- ۱۳- برخی مشکل سرنوشت ساز قرن بیستم را چه می دانند؟ این مشکل راناشی از چه می دانند؟ **جواب:** مسئله طبیعت و محیط زیست. این مشکل راناشی از برداشتی می دانند که انسان مدرن و فرهنگ غرب از عالم طبیعت دارد. طبیعی که بی جان و خام است و در معرض تصرفات انسان قرار می گیرد و با تسخیر و تصرف آن انسان تمامی مشکلات تاریخی خود را حل خواهد کرد.
- ۱۴- پیامد نگاه انسان مدرن به طبیعت چه بود؟ **جواب:** انقلاب صنعتی و گسترش سریع صنعت و تکنولوژی مدرن که آسیب ها و مشکلاتی برای طبیعت داشته است.
- ۱۵- نگاه توحیدی به طبیعت چگونه است؟ **جواب:** طبیعت و هر چه در آن است، آیات و نشانه های حکمت خداوند است و همه موجودات طبیعی با ادراک و معرفتی که دارند به تسبیح خداوند مشغول بوده و به سوی او باز می گردند.
- ۱۶- طبیعت در نگاه اساطیری چگونه است؟ **جواب:** در نگاه اساطیری طبیعت ماده خام نیست، بلکه علاوه بر ظاهر دنیوی و این جهانی از ابعاد و نیروهای ماورائی نیز برخوردار است.
- ۱۷- نگاه فرهنگ های پیش از مدرن به طبیعت چه تفاوتی با نگاه انسان مدرن دارد؟ **جواب:** فرهنگ های پیش از مدرن به طبیعت نگاه غیر دنیوی داشته و برای تصرف آن از نیروهای معنوی نیز استفاده می کردند ولی انسان مدرن به دلیل

نگاه سکولار به طبیعت تصرف در طبیعت راتنها با فنون و روش های طبیعی انجام می دهد و دیدگاه معنوی به طبیعت را کودکانه می پندارد.

۱۸- بحران و چالش زیست محیطی به چه حوزه های دیگری منتقل شده است؟ **جواب:** به تدریج به حوزه های مختلف روابط انسانی و اجتماعی نیز منتقل شده است.

۱۹- آسیب های زیست محیطی چه واکنش هایی پدید آورده است؟ **جواب:** ۱- کنفرانس های بین المللی ۲- اعتراض مردمی که جنبش های اجتماعی طرفداران محیط زیست را به وجود آورده است.

۲۰- جنبش های اجتماعی که در واکنش به آسیب های زیست محیطی پدید آمدن بحران را ناشی از چه چیزی می دانند؟ چه راهکاری برای آن ارائه می کنند؟ **جواب:** الف) ناشی از فرهنگ مدرن جامعه غربی و بسترهای معرفتی آن. ب) با بازگشت به رویکردهای معنوی به طبیعت، انتقاد از ریشه های معرفتی فرهنگ مدرن غرب

۲۱- چه راهکارهایی برای مهار بحران های زیست محیطی در سطوح مختلف فردی، محلی، ملی، منطقه ای و جهانی پیشنهاد می کنید: پاسخ: فردی: استفاده بهینه از منابع و امکانات اقتصادی و جلوگیری از اتلاف منابع آب و خاک و انرژی و... محلی: گسترش فضای سبز و حمل و استفاده از وسایل نقلیه عمومی... ملی: تشویق و رونق شبکه های مترو، اتوبوس های برقی، ایجاد محدودیت های تردد وسایل تک سر نشین، اجباری کردن استفاده از فیلترها در کارخانجات و... منطقه ای: توزیع مناسب منابع آبی مشترک، همکاری های در مهار ریزگردها و... جهانی: پیوستن به معاهده پاریس و رعایت مفاد آن، کاهش تولید گازهای گلخانه ای و...

سوالات درس ۱۲

- ۱- چالش های جهانی به چه ترتیبی روی می دهند؟ پاسخ: یکی پس از دیگری بدون اینکه چالش های پیشین پایان پذیرفته باشند. ابتدا چالش های اقتصادی، سیاسی، نظامی و سپس معرفتی، معنوی، اخلاقی، عاطفی و...
- ۲- علت اصلی چالش های فرهنگ غرب چیست؟ پاسخ: علت های درونی نه بیرونی، بنابراین نمی توانند علت آن را به دیگران نسبت دهند. علت چالش های غرب لایه های عمیق سکولاریستی، اومانستی و روشنگری غرب است.
- ۳- چرا در پایان قرن بیستم باردیگر شاهد گرایش به دین و معنویت هستیم؟ پاسخ: انسان نیاز فطری به معنویت، حقیقت و نیروهای ماورایی دارد و بدون توجه به این نیازهای فطری دچار بحران معنویت شد و جهت برون رفت از این بحران مجدداً به سوی معنویت بازگشت.
- ۴- فرهنگ مدرن غربی دارای چه ویژگی هایی بود؟ **جواب:** رویکرد دنیوی و این جهانی (سکولاریستی)، گرایش ها و رفتارهای دینی تنها با توجیه و پوشش دنیوی امکان مطرح شدن داشتند. حوزه های تخصصی هنر، اقتصاد، سیاست و علم سکولار و دنیوی شد اما فرهنگ عمومی جامعه غربی، آن هم در محدوده زندگی خصوص همچنان دینی باقی ماند.
- ۵- گمان و باور غلط برخی جامعه شناسان غربی در خصوص دین چه بود؟ **جواب:** دین طی قرن بیستم از آخرین عرصه حضور خود یعنی از قلمرو فرهنگ عمومی نیز بیرون خواهد رفت، ولی در سال های پایانی قرن بیستم نه تنها دین از فرهنگ عمومی خارج نشد بلکه شاهد بازگشت مجدد نگاه معنوی و دینی به سطوح مختلف زندگی انسان ها بودند.

- ۶- منظور از مفهوم پساسکولاریسم چیست؟ **جواب:** با بحران معنویت در فرهنگ غرب در سالهای پایانی قرن بیستم شاهد بازگشت مجدد نگاه معنوی و دینی در سطوح مختلف زندگی انسان ها هستیم که از آن به افول سکولاریسم یا پساسکولاریسم یاد می کنند.
- ۷- مهم ترین علت تداوم باورهای دینی و معنوی در زندگی انسان چیست؟ **جواب:** نیاز فطری آدمی به حقایق قدسی و ماوراءطبیعی است. یک فرهنگ علاوه بر پاسخ به نیازهای جسمانی و دنیوی انسان باید به نیازهای معنوی و قدسی او نیز پاسخ دهد تا دچار بحران معنوی و پوچ گرایی نشوند.
- ۸- چرا فرهنگ غرب به آرمان های انقلاب فرانسه نرسید؟ **جواب:** چون با انکار حقایق قدسی و اصلت بخشیدن به انسان دنیوی به پوچ گرایی یاس و ناامیدی و مرگ آرمان ها و امیدها (آزادی و آرامش) منجر شد.
- ۹- گریز و رویگردانی از سکولاریسم در جوامع غربی چه پیامدهای به دنبال داشت؟ **جواب:** ۱- برخی از نخبگان جهان غرب در جست و جوی سنت های قدسی و دینی فعال شدند. ۲- مهاجران ساکن کشورهای غیر غربی که در قرن بیستم مقهور فرهنگ مدرن بودند به سوی هویت دینی خود فراهخوانده شدند. ۳- بازار معنویت های کاذب و دروغین برای غارت میراث درهم ریخته روشنگری مدرن رونق گرفت. (مانند خرافه پرستی، شیطان پرستی، عرفان های سرخ پوستی و...)
- ۱۰- چرا اجلاس هزاره ادیان در آغاز قرن ۲۱ در سازمان ملل شکل گرفت؟ چرا در قرن بیستم چنین نشستنی اتفاق نیافتاد؟ **جواب:** چون در قرن بیستم هنوز رویگردانی از سکولاریسم گسترش فراگیر نیافته بود و وارد مراحل پساسکولاریسم نشده بودیم.

سوالات درس ۱۳

- ۱- جایگاه جهان اسلام در عصر بیداری چگونه است؟ پاسخ: جهان اسلام در عصر بیداری اسلامی به عنوان یک قطب فرهنگی و تمدنی ظاهر می شود. عبور از چالش های جهان امروز را به بشریت نوید می دهد و با مخاطب قرار دادن فطرت الهی تمامی انسان ها، مقدمات شکل گیری جهانی توحیدی را فراهم می آورد.
- ۲- هیجان انگیز ترین لحظه هر پدیده اجتماعی چه زمانی است؟ پاسخ: آغاز شکل گیری آن پدیده ی اجتماعی
- ۳- مواجهه جهان غرب با جهان اسلام چگونه بوده است؟ پاسخ: جهان غرب ابتدا با سطحی ترین و ظاهری ترین لایه های هویتی خود (وجوه نظامی، سیاسی، اقتصادی، فناوری) با سایر جهان های اجتماعی از جمله جهان اسلام روبه روشد اما لایه های عمیق تر فرهنگ جهان غرب از چشم سایر اعضای جهان اجتماعی از جمله جهان اسلام پنهان ماند.
- ۴- نخستین رویارویی غرب متجدد با جهان اسلام چه هنگامی رخ داد؟ پاسخ: هنگامی که قدرت های سیاسی جهان اسلام، علی رغم رعایت ظواهر اسلامی، استبدادهای قومی و قبیله ای داشتند.
- ۵- نخستین رویارویی اندیشمندان و عالمان دینی با قدرت های سیاسی جهان اسلام بر چه اساسی بود؟ **جواب:** بر اساس ضرورت حفظ امنیت با آن ها تعامل می کردند.
- ۶- کدام مفاهیم فرهنگ اسلامی در حاشیه قدرت های قومی مهجور و ناتوان مانده بود؟ **جواب:** فقاقت، عدالت
- ۷- جهان اسلام در نخستین رویارویی با غرب متجدد در چه شرایطی بود؟ **جواب:** ۱- قدرت های سیاسی جهان اسلام با استفاده از مفاهیم دینی به صورت قومی و قبیله ای عمل می کردند. ۲- ارتباط عالمان دینی با حاکمانشان در حد ضرورت حفظ امنیت بود. ۳- آسیب پذیری بیشتری نسبت به کشورهای غربی پیدا کرده بودند. ۴- رجال

سیاسی جوامع اسلامی مرعوب و شیفته جاذبه های دنیوی غرب شده بودند. ۵- عزت و استقلال کشورهای اسلامی به ضعف کشیده شده بودند.

۸- نمونه هایی از نخستین حرکت های بیدارگران اسلامی درون ایران بیان کنید. **جواب:** حضور فعال عالمان دینی

درمقابله با دولت تزاری روسیه و تدوین رساله های جهادیه ، اصلاحات امیرکبیر، حکم میرزای شیرازی در جنبش تنباکو ، اقدامات سیدجمال الدین اسدآبادی و شاگردانش در کشورهای اسلامی

۹- برخی از مهم ترین ویژگی های نخستین بیدارگران اسلامی را بنویسید. **جواب:** ۱- متوجه خطر کشورهای غربی

برای جوامع اسلامی بوده و خواهان استقلال اقتصادی و سیاسی جوامع مسلمان بودند. ۲- به دنبال اصلاح

رفتار دولت های اسلامی بودند. ۳- راه نجات امت اسلامی را بازگشت به اسلام و عمل به آن می دانستند. ۴- به

دنبال اتحاد ملل اسلامی بودند(قومیت های مختلف را در متن امت واحد اسلامی به رسمیت می شناختند). ۵-

خطر غرب را بیشتر در رفتارهای سیاسی و اقتصادی آنها می دیدند. ۶- دوری مسلمانان از عمل به سنن اسلامی را عامل ضعف جوامع اسلامی می دانستند.

۱۰- نخستین بیدارگران اسلامی نسبت به فرهنگ غرب چه رویکردی داشتند؟ **جواب:** آشنایی عمیق با فرهنگ

غربی(دنیوی و این جهانی) نداشتند و خطر آنان را بیشتر سیاسی و اقتصادی می دانستند. قدرت جوامع غربی را نتیجه عمل کردن آن جوامع به دستورات اسلام می دانستند.

۱۱- منورالفکرها چه کسانی بودند؟ **جواب:** شیفتگان جوامع غربی که بیشتر در لژهای فراماسونری سازمان می یافتند

و بیداری را در عبور از فرهنگ اسلامی و پیوستن به فرهنگ غربی معنا می کردند و او مانسیم را به آدمیت و روشنگری مدرن را به منورالفکری ترجمه می کردند.

۱۲- منورالفکران غریزه چه ویژگی هایی داشتند؟ **جواب:** ۱- نسبت به غرب احساس خطر نداشته و حضور آنان را فرصت

می دانستند. ۲- خواستار اصلاح رفتار دولت های کشورهای مسلمان بودند. ۳- اصلاح در تقلید از رفتار فرنگیان می

دیدند. ۴- مفهوم ناسیونالیسم (ملی گرایی) را به جای امت و ملت اسلامی به کار می گرفتند.

۱۳- ارتباط منورالفکران با دولت های استعمارگر غربی چه نتایجی داشت؟ **پاسخ:** ۱- جلوگیری از شکل گیری حرکت

ها و جنبش های بیدارگران اسلامی ۲- تشکیل حکومت های سکولار

۱۴- اندیشه ناسیونالیستی منورالفکران در حرکت استعماری خود چگونه عمل می کرد؟ **جواب:** با تکبر قدرت های

استعماری به از بین بردن مظاهر دینی و اسلامی اقدام کردند و ساختارهای اجتماعی پیشین را حذف و ساختارهای

اجتماعی جدید ایجاد کردند(تشکیل نظام اداری، آموزشی، حقوقی، اقتصادی و سیاسی جدید).

۱۵- چگونه در کشورهای مسلمان حکومت های سکولار تشکیل شد؟ **جواب:** منورالفکران غریزه به کمک دولت های

استعمارگر غربی از موفقیت حرکت های بیدارگران جلوگیری کردند و حکومت های سکولار را در جوامع

خود تشکیل دادند. در جهت از بین بردن مظاهر دینی و اسلامی و حذف ساختارهای اجتماعی پیشین و ایجاد

ساختارهای اجتماعی استعماری جدید اقدام می کردند.

۱۶- نمونه هایی از قدرت های سکولار نام ببرید. **جواب:** رضاخان در ایران ، آتاتورک در ترکیه ، امان اله خان

در افغانستان

- ۱۷- حکومت های منورالفکران غرب زده چه رهاوردی به دنبال داشت ؟ **جواب :** استبداد استعماری زیرا به دلیل وابستگی به کشورهای استعمارگر، استقلال سیاسی و اقتصادی جوامع اسلامی را مخدوش می سازند و مقاومت های مردمی برای حفظ هویت اسلامی خود را نیز سرکوب می کنند.
- ۱۸- نسل دوم غربزدگان به چه عنوانی نامیده شدند؟ چگونه به وجود آمدند؟ **جواب :** روشنفکران چپ اسلامی .
 در اعتراض به عملکرد اقتصادی نظام های لیبرالیستی و سرمایه داری غربی و حرکت های سیاسی نسل اول روشنفکران به وجود آمدند.
- ۱۹- برخی از ویژگی های روشنفکران چپ را بنویسید. **جواب :** ۱- حرکت های خود را در چارچوب اندیشه های ناسیونالیستی، سوسیالیستی و مارکسیستی سازمان می دهند ۲- حرکت اجتماعی برخی از آنان به صورت مکاتب الحادی است و برخی از رویارویی مستقیم با اندیشه های دینی خودداری می کردند و گاهی با پوشش دینی بیان می داشتند ۳- در سایه ی حمایت های بلوک شرق قرار می گرفتند.
- ۲۰- تقسیم بندی کشورهای مسلمان طی قرن بیستم چگونه بود؟ **جواب :** بعضی از کشورهای مسلمان در حاشیه بلوک شرق و بعضی دیگر در حاشیه بلوک غرب قرار گرفتند.
- ۲۱- بنیانگذاران کشورهای غیر متعهد را نام ببرید. **جواب :** جمال عبدالناصر در مصر، نیتودریو گسلاوی ، نهر و درهند
- ۲۲- با فروپاشی بلوک شرق جریان روشنفکری در کشورهای اسلامی چه سرنوشتی یافت ؟ **جواب :** روشنفکری چپ جاذبه ی خود را از دست داد و غربزدگان این جوامع دیگر بار در حاشیه اندیشه های لیبرالیستی غربی قرار گرفتند.
- ۲۳- عبارت محمد عبده را تحلیل کنید: در غرب اسلام را دیدم و مسلمانان را ندیدم و در شرق مسلمانان را دیدم ولی اسلام را ندیدم ، چیست ؟ **جواب :** عبده و نخستین بیدارگران اسلامی ، آشنایی عمیق با فرهنگ غرب نداشتند و فقط مظاهر تمدن غرب را می دیدند و از مبانی هستی شناسی و معرفت شناسی فرهنگ غرب شناخت کافی نداشتند.
- ۲۴- تعدادی از چهره های منورالفکر کابینه رضاخان را نام ببرید و به فعالیت های آنها اشاره کنید . **جواب :** تیمورتاش، محمد علی فروغی ، علی منصور، حسن مستوفی ، مهدی قلی هدایت، محمود جم، احمد متین دفتری نخست وزیران رضاخان بودند و کابینه هایی تشکیل دادند که مروج اندیشه های ناسیونالیسم و لیبرالیسم در ایران بود.
- ۲۵- نخستین بیدارگران اسلامی را با منورالفکران غرب زده مقایسه کنید ؟ **جواب :** ۱- نخستین بیدارگران اسلامی راه نجات امت اسلامی را بازگشت به اسلام می دانستند در حالی که منورالفکران غرب زده اصلاح را در تقلید از رفتار فرنگیان می دیدند. ۲- بیدارگران اسلامی نسبت به کشورهای استعمارگر احساس خطر می کردند ولی منورالفکران حضور آنان را فرصت می داشتند. ۳- بیدارگران اسلامی به دنبال ایجاد اتحاد ملل اسلامی و تشکیل امت واحده بودند ولی منورالفکران این مفاهیم را بی معنی و منفور دانسته و به جای آن به دنبال ناسیونالیسم اندیشه قوم گرایانه غرب متجدد) بودند.
- ۲۶- نمونه هایی از جریان های ناسیونالیستی و مارکسیستی در ایران را بیان کنید . **جواب :** فداییان خلق و حزب توده از جریان های مارکسیستی و حزب رستاخیر از جریان های ناسیونالیستی در ایران بودند.
- ۲۷- وجوه اشتراک و افتراق منورالفکران و روشنفکران غرب زده را بیان کنید . **جواب :** اشتراک: هر دو تبار معرفتی مدرنیته دارند و دارای گرایش دنیوی و سکولار هستند. افتراق: ۱- منورالفکران دارای گرایش لیبرال هستند ولی روشنفکران غرب زده گرایش چپ گرایانه دارند. ۲- منورالفکران همراه و موافق کامل غرب هستند ولی روشنفکران غرب زده نگاهی انتقادی محدودی هم نسبت به غرب دارند.

سوالات درس ۱۴

- ۱- از نظر امام خمینی انقلاب ایران با سایر انقلاب های جهان چه تفاوت هایی دارد؟ پاسخ: در پیدایش، کیفیت مبارزه، انگیزه انقلاب و قیام تفاوت داشت و انقلاب ایران یک تحفه الهی و هدیه غیبی برای ملت مظلوم غارت زده بود که از جانب خداوند عنایت شد.
- ۲- جنبش نخستین بیدارگران اسلامی در ایران چه هدفی را دنبال می کردند؟ پاسخ: اصلاح رفتار حاکمان و ساختار حکومت قاجار
- ۳- تعامل عالمان شیعی با دولت قاجار چگونه بود؟ جواب: بر مدار مقاومت منفی بود.
- ۴- مقاومت منفی در برابر دولت های قاجار به چه معنایی بود؟ جواب: در مقاومت منفی حاکمیت پادشاه ظالمانه و غیر مشروع دانسته می شود و همکاری سیاسی با آن در حد واجبات نظامیه (اموری که برای بقای اصل زندگی لازم است مانند حفظ امنیت یا مقابله در برابر دشمن) است.
- ۵- چه زمانی مقاومت منفی به سوی فعالیت رقابت آمیز تغییر کرد؟ جواب: هنگامی که دولت مردان قاجار به دلیل اثر پذیری از دولت های استعماری به جای مقاومت در برابر بیگانگان به سوی قراردادهای استعماری قدم برداشتند.
- ۶- منظور از فعالیت رقابت آمیز در دوران قاجار چه بود؟ جواب: ورود فعال در عرصه زندگی اجتماعی و سیاسی نه در جهت حمایت و تأیید قدرت حاکم بلکه در رقابت با آن است.
- ۷- حرکت رقابت آمیز عالمان در دوران قاجار چگونه بود؟ جواب: حرکت اصلاحی بود یعنی تلاش می کردند تا برخی از رفتارهای پادشاه قاجار را اصلاح نمایند مانند جنبش تنباکو
- ۸- نتیجه تجربه موفق جنبش تنباکو چه بود؟ جواب: فعالیت رقابت آمیز را از اصلاح رفتار به سوی اصلاح ساختار برد و منجر به جنبش عدالت خانه شد.
- ۹- هدف جنبش عدالتخانه چه بود؟ جواب: ۱- اصلاح شیوه زمامداری پادشاه ۲- تاسیس مجلسی که قوانین عادلانه را تدوین کند و شاه را ملزم سازد تا در چارچوب قوانین عادلانه الهی عمل کند.
- ۱۰- چرا عمل به تاسیس عدالتخانه عملی مشروع بود؟ جواب: فساد حاکمیت را کمتری ساخت و در شرایطی که تحقق حاکمیت آرمانی مشروع امکان نداشت برای کنترل ظلم عمل به آن مشروع بود.
- ۱۱- چرا جنبش عدالتخانه یک انقلاب اجتماعی بود؟ جواب: ساختار نظام رفتار سیاسی جامعه را تغییر می داد.
- ۱۲- مراد منورالفکران از مشروطه با مراد عالمان مسلمان از مشروطه چه تفاوتی داشت؟ جواب: مشروطه منورالفکران نوعی حاکمیت سکولار نظیر حاکمیت دولت انگلیس بود و بر مدار اراده و خواست بشر شکل می گرفت ولی مشروطه عالمان مسلمان مشروط کردن حاکمیت به احکام عادلانه الهی و شریعت.
- ۱۳- رقابت بین بیدارگران اسلامی و منورالفکران غرب چگونه پایان پذیرفت؟ جواب: با حضور قدرت های استعماری و دخالت انگلستان به نفع جریان منورالفکران پایان پذیرفت و حاکمیت منورالفکران به استبداد استعماری رضاخان ختم شد.
- ۱۴- شکست رهبران دینی در مشروطه چه نتیجه ای به دنبال داشت؟ جواب: رهبران دینی از موضع فعالیت رقابت آمیز به موضع مقاومت منفی بازگشتند و این موضع در مرجعیت شیعه تا شروع انقلاب اسلامی ادامه یافت.
- ۱۵- انقلاب اسلامی ایران در چه شرایطی به وجود آمد؟ جواب: ۱- هفتاد سال پس از مشروطه و نیم قرن حکومت پهلوی که در حاشیه ی دولت های غربی در جایگاه امن بود. ۲- روشنفکران چپ از صحنه رقابت های سیاسی داخلی حذف شده بودند. ۳- امام خمینی عملکرد مردم را از موضع مقاومت منفی به فعالیت رقابت آمیز تغییر داده بود. ۴- حرکت اصلاحی به سمت حرکت انقلابی در آمد.
- ۱۶- نقش حاکمیت آرمانی دینی در اندیشه اجتماعی و سیاسی شیعی چگونه بود؟ جواب: حاکمیت الهی که توسط پیامبر و ائمه تحقق یافت سپس بانصب عام الهی به فقاقت و عدالت منتقل می شود یعنی اجرای روشمند احکام الهی و وظیفه کسانی می شود که هم آگاه و عالم به احکام و شرایط اجرای احکام می باشند و هم به آگاهی خود عامل باشند.

۱۷- مشکل عدالت خانه تاسیس شده دوره قاجار چه بود؟ پاسخ: رفتار عادلانه رابر کسانی تحمیل می کرد که با معیارهای الهی برمسند قدرت نشسته نبودند و قدرت را به زور قوم و عشیره و شمشیر و حمایت استعمارگران به دست آورده بودند و عالم به عدالت نبودند.

۱۸- مشروطه در اندیشه اجتماعی و سیاسی تشیع چه جایگاهی داشت؟ جواب: نظامی بود که در شرایط ناتوانی از برقراری حاکمیت آرمانی در قیاس بانظام استبدادی اولویت و برتری پیدامیکرد.

۱۹- ویژگی مشترک جنبش های آزادی بخش با انقلاب اسلامی چه بود؟ جواب: جهت گیری ضد استعماری که داشتند.

۲۰- انقلاب اسلامی ایران در چه جهاتی با جنبش های آزادی بخش قرن بیستم تفاوت داشت؟ جواب: ۱- جنبش های آزادی بخش گرایش به شرق داشت ولی انقلاب اسلامی هیچ وابستگی به شرق و غرب نداشت. ۲- انقلاب ایران از متن روابط مردم به وجود آمد نه جنبش های چریکی ۳- انقلاب اسلامی از متن عقاید اسلامی و آموزه های فقهی و هستی شناسی توحیدی بودنه نظریه های فلسفی غربی ۴- انقلاب اسلامی صرفا سیاسی نبود بلکه دارای هویتی فرهنگی و تمدنی بود. ۵- انقلاب اسلامی به قطع وابستگی انجامید ولی جنبش های آزادی بخش حضور مستقیم استعمار (قدیم) را حذف می کردند. فعالیت های درس سیزدهم:

۱۹- مقاومت منفی با فعالیت رقابت آمیز اصلاحی چه تفاوتی داشت؟ جواب: ۱- مقاومت منفی با حکومت تعامل محدود داشت

ولی رقابت اصلاحی تعامل گسترده جهت تغییر حکومت داشت. ۲- مقاومت منفی به تغییر در حکومت نمی انجامید ولی رقابت آمیز اصلاحی تغییراتی در حکومت به دنبال داشت در حد ایجاد سازمان ها و نهادهای جدید (مثلا تشکیل عدالتخانه)

۲۰- انقلاب اسلامی با انقلاب مشروطه چه تفاوت هایی داشت؟ جواب: انقلاب مشروطه فاقد جهان بینی مستقل است ولی انقلاب اسلامی دارای جهان بینی مستقل است. ۲- مشروطه گرایش مثبت نسبیست به مدرنیته داشت ولی انقلاب اسلامی گرایش منفی دارد. ۳- انقلاب اسلامی به دنبال اجرایی کردن اسلام است ولی مشروطه چنین هدفی را دنبال نمی کرد. ۴- انقلاب اسلامی به قطع وابستگی انجامید ولی مشروطه به قطع وابستگی به بیگانگان نینجامید.

۲۱- وجه اشتراک انقلاب اسلامی با جنبش های آزادی بخش چه بود: جواب: ۱- جهت گیری ضد استعماری ۲- موجب تغییرات ساختاری شدند.

سوالات درس ۱۵

- ۱- بیداری اسلامی چه ویژگی ها وافقی را برای خود ترسیم می کند؟ پاسخ: ۱- تغییر ملت ها و کشورهای پیرامونی، در نظام جهانی سلطه را اوج همت خود نمی بیند. ۲- تنها آرمان بشر اصلاحی که بی توجه به عدالت است نمی بیند. ۳- از افق های جهان متجدد به عالم نمی نگرد تا در چالش ها و بحران های ذاتی آن متوقف شود. ۴- دفاع از محرومان جهان را وظیفه خود می داند. ۵- حل مشکلات معرفتی و معنوی بشریت را رسالت خود می داند.
- ۲- در جهان دو قطبی قرن بیستم هویت اجتماعی افراد، جنبش ها، کشورها و انقلاب ها بر چه اساسی شناسایی می شد؟ پاسخ: بر اساس نسبتی که بایکی از دو قطب بلوک شرق و غرب داشتند.
- ۳- دو محور مختصات برای تعییت هویت های فردی و جمعی در قرن بیستم چیست؟ پاسخ: رابطه و نسبت با دو قطب بلوک شرق و غرب
- ۴- در قرن بیستم جایگاه و اهمیت جنبش های انقلابی چگونه مشخص می شد؟ پاسخ: بر اساس دوری و نزدیکی آنها با هر یک از دو قطب شرق و غرب. در صورتی که جنبش یا انقلابی از این دو قطب و محوره دور بودند از اهمیت برخوردار نمی شدند.

- ۵- چرا از نظر دولتمردان آمریکایی انقلاب ایران توان مقاومت و تداوم نخواهد داشت؟ پاسخ: به دلیل اینکه ارتباطی با بلوک شرق برقرار نمی کرد در عین حالی که یک نظام سیاسی وابسته به بلوک غرب را هدف قرار داده بود.
- ۶- در چه صورتی انقلاب ایران می توانست فرصتی برای اتحاد جماهیر شوروی به حساب آید؟ پاسخ: اگر انقلاب رویکردی به بلوک شرق و جریان های چپ می داشت چون مانعی را که آمریکادرمزهای جنوبی شوروی ایجاد کرده بود فرو ریخته بود.
- ۷- چرا دولتمردان غربی در ابتدا از عمق حادثه ای که اتفاق افتاده بود غافل بودند؟ پاسخ: چون آنها انقلاب را با موازین جهانی می سنجیدند که در چارچوب فرهنگ غرب شکل گرفته بود حال آنکه انقلاب اسلامی ایران از متن فرهنگی برمی خاست که با هجوم همه جانبه غرب هویت آن به چالش کشیده شده بود.
- ۸- کدام حقیقت در نخستین روزهای انقلاب مورد توجه برخی از دانشمندان علوم اجتماعی قرار گرفت؟ پاسخ: انقلاب اسلامی ایران، انقلابی نبود که در چارچوب آرمان ها و ارزش های دنیوی و سکولار این جهان تعریف شده باشد بلکه انقلابی بود که از متن آرمان های معنوی و توحیدی جهان اسلام برای حفظ هویت اسلامی و برای تامین حقوق از دست رفته امت اسلامی شکل می گرفت.
- ۹- چرا انقلاب ایران از دیگر انقلاب ها متفاوت است؟ پاسخ: چون انقلابی با رویکرد معنوی است و با هویتی مستقل از انقلاب فرانسه چون سایر انقلاب ها در جهت بسط و گسترش انقلاب فرانسه بودن و در اصل انقلاب جدید نبودند.
- ۱۰- انقلاب فرانسه چگونه شکل گرفت و چه اثری به جای گذاشت؟ پاسخ: در سال ۱۷۸۹ میلادی با آرمان ها و ارزش های مدرنی شکل گرفت که پس از رنسانس به وجود آمده بودند و به صورت سلسله انقلاب های ۱۹۳۰ میلادی تا ۱۹۴۸ میلادی حیات مجدد خود را آغاز کرد و همه کشورهای اروپا را فرا گرفت.
- ۱۱- انقلاب اکتبر ۱۹۱۷ روسیه با دیگر انقلاب های اروپایی چه تفاوت و چه شباهتی داشت؟ پاسخ: به دلیل رویکرد چپ و سوسیالیستی با دیگر انقلابات تفاوت داشت. ولی با خصلت سکولار و دنیوی خود در چارچوب آرمان ها و ارزش های روشنگری مدرن حرکت می کرد و تعارضی با آن نداشت. (شباهت)
- ۱۲- انقلاب های آزادی بخش قرن بیستم دارای چه ویژگی هایی بودند؟ پاسخ: این انقلاب ها تقلیدهای بدلی از انقلاب های مدرن بودند، فرهنگ هایی که در دوره استعمار مذهب و مرعوب جوامع غربی شده بودند چالش فرهنگی و تمدنی خود را از زبان و نگاه نظریه پردازان غربی تفسیر می کردند و راه حل آن را نیز در پیوستن به جوامعی می دیدند که در مرکز اقتصاد و سیاست های دنیای غرب واقع شده بودند.
- ۱۳- انقلاب اسلامی ایران دارای چه ویژگی های متفاوتی نسبت به دیگر انقلابات است؟ پاسخ: الگوی رفتاری خود را از فقه اجتماعی و سیاسی شیعی گرفت و رفتار اجتماعی خود را نیز بر همان اساس سازمان داد. این انقلاب با تجدید حیات معنوی و توحیدی هم از منظر دینی و فرهنگی به شناخت بحران و چالش های جهان اسلام پرداخت و هم با بازگشت به هویت اسلامی خود فرصت جدیدی را برای جهان غرب جهت عبور از بحران های معرفتی و معنوی پدید آورد.
- ۱۴- دولتمردان و روشنفکران جهان اسلام قبل از انقلاب اسلامی ایران با چه رویکردهایی به مسایل و مشکلات جهان اسلام می نگرستند؟ پاسخ: با دورویکرد: در رویکرد اول مسایل جهان اسلام از نوع مشکلاتی بود که در اثر تاخیر تاریخی برای رسیدن به جوامع غربی پیش آمده بود. در رویکرد دوم این مسایل از نوع مشکلاتی بود که نظام سرمایه داری

ولبرالیسم غربی به وجود آورده بود. رویکرد دوم با استفاده از نظریه های چپ ارائه می شد و کسانی که این رویکرد داشتند از موضع اندیشه های مارکسیستی و سوسیالیستی به مبارزه با عرب سیاسی می پرداختند.

۱۵- برخورد جوامع اسلامی و گروه های مبارز فلسطینی با مسئله فلسطین چگونه بود؟ پاسخ: در پوشش قطب بندی

دوبلوك شرق و غرب قرار می گرفت. کشورهای زیر نفوذ غرب دولت غاصب اسرائیل را به رسمیت می شناختند و با جهت سازش با آن گام برمی داشتند و بخشی دیگر که زیر نفوذ شرق بودند جبهه پایداری و مقاومت را تشکیل می دادند و گروه های مبارز فلسطینی ناگزیر به بخش اخیر ملحق شدند. تعدادی از گروه های فلسطینی هویت مارکسیستی و تعدادی دیگر اندیشه های ناسیونالیستی داشتند.

۱۶- گروه های مارکسیستی و ناسیونالیستی مبارزان فلسطینی دارای چه گرایشی بودند. پاسخ: گروه های مارکسیستی با هویت الحادی خود، جایگاهی برای باورها و اعتقادات دینی و معنوی قایل نبودند و گروه های ناسیونالیستی از موضع قوم گرایی عربی به اسلام می نگریستند و اسلام را از جهت اینکه پدیده ای عربی است می پذیرفتند.

۱۷- وضعیت فلسطین در تقابل بلوک شرق و غرب چگونه بود؟ پاسخ: دولت اسرائیل با تسلیحات و حمایت مالی آشکار آمریکا و انگلیس و دیگر کشورهای اروپایی تجهیز می شد و گروه های فلسطینی با موشک های سام هفت روسی می جنگید که حضور دولت اسرائیل بازار فروش اسلحه را در منطقه گرم کرده بود. با قرارداد کمپ دیویدین مصر و اسرائیل موضع فلسطینی ها تضعیف شد.

۱۸- اهمیت انقلاب ایران در رابطه با مسئله اسرائیل چگونه بود؟ پاسخ: اهمیت ایران تنها در این نبود که مهم ترین قدرت حامی اسرائیل در منطقه یعنی شاه را ساقط کرده بود بلکه اهمیت انقلاب در مسیری بود که برای مبارزه با صهیونیسم ارائه می داد. انقلاب اسلامی به واسطه بازگشت به اسلام و با اتکای به فقه سیاسی و اجتماعی، مسئله اسرائیل را به عنوان مسئله جهان اسلام مطرح می کرد. بازگشت به اسلام اولاً مشروعیت قرارداد کمپ دیوید را در باور و اعتقاد مسلمانان مخدوش کرد تا نایا مقاومت در برابر صهیونیسم راز موضع باور و اعتقاد اسلامی و با اتکاب به ایمان به خداوند و قدرت الهی آغاز کرد. قتل انور سادات و شکل گیری انتفاضه و جنبش های جدید اسلامی در فلسطین نتیجه این حرکت جدید بود.

۱۹- منظور از واژه بهار عربی چیست؟ پاسخ: دولت های غربی تلاش کردند انقلاب های کشورهای عربی که از سال ۱۳۸۹ تا کنون به وجود آمدند را بخشی از فرایند غربی شدن کشورهای غربی معرفی کنند و آن را بهار عربی معرفی کردند.

۲۰- نمونه هایی از تأثیرات انقلاب اسلامی بر جهان اسلام را بنویسید. پاسخ: جنبش های جدید اسلامی در فلسطین، انتفاضه، جهاد اسلامی افغانستان در برابر حکومت وابسته به بلوک شرق، تشکیل جبهه نجات اسلامی در الجزایر

۲۱- مهم ترین پیامد انقلاب اسلامی ایران در جهان اسلام را بیان کنید. پاسخ: سلسله قیام ها و انقلاب های گسترده مردم در کشورهای عربی از سال ۱۳۸۹ شمسی که تا کنون به سقوط قدرت های سیاسی در چهار کشور عربی منجر شده است. انقلاب هایی که حکایت از بیداری اسلامی دارد هر چند کشورهای اروپایی تلاش دارند این انقلابات را بخشی از فرایند غربی شدن کشورهای عربی معرفی کنند و به همین دلیل آن را بهار عربی می نامند.

۲۲- بیداری اسلامی حاصل چیست؟ و انقلاب ایران در آن چه نقشی دارد؟ پاسخ: بیداری اسلامی حاصل انتقال بیداری از سطح نخبگان به متن مردم و فرهنگ عمومی جامعه اسلامی است. انقلاب اسلامی ایران از طریق بیداری اسلامی الگوی جدیدی را در برابر امت اسلامی قرار داده است. بیداری اسلامی اگر در سطح جوامع اسلامی تحقق پیدا کند به

سوی نظامی حرکت خواهد کرد که فارغ از قدرت های قومی و قبیله ای و الزامات امنیتی برمدار فقاقت و عدالت سازمان می یابد .

۲۳- انقلاب ایران براساس آموزه های اسلامی، خودرأدارای چه رسالت و مسئولیتی می دانست؟ پاسخ: ۱- از عزت

واققدار جهان اسلام پاسداری می کرد. ۲- دفاع از محرومان و مستضعفان جهان را وظیفه خودمی دانست. ۳- فطرت الهی همه انسان هارا مخاطب پیام خود قرارمی داد و حل مشکلات معرفتی و معنوی بشریت را در محدوده رسالت خودمی دید.

۲۴- امام خمینی درنامه خودبه رهبر شوروی به چه نکاتی اشاره کرد؟ پاسخ: از دو جریان اصلی تفکر فلسفی جهان غرب

یعنی حس گرایی و عقل گرایی یاد کرد و با استفاده از حکمت مشاء و حکمت اشراق به اشکالاتی اشاره کرد که در محدود کردن دانش و علم به شناخت حسی یا شناخت عقلی وجود دارد.

۲۵- نقش انقلاب ایران در تکوین یا گسترش اندیشه های پسامدرن چگونه بود؟ پاسخ: بحران های عمیق معرفتی و معنوی

جهان غرب و چالش های مربوط به آن با انقلاب اسلامی و شکل گیری جنبش های اسلامی فرصت بروز و ظهور یافت و بایبیداری اسلامی رویکرد دینی و معنوی به زندگی اجتماعی در سطوح مختلف جوامع غربی به وجود آمد و بدین ترتیب ارزش ها و آرمان های بعد از رنسانس اعتبار جهانی خود را از دست داد و نظریه هایی که ناظر به افول سکولاریسم بود شکل گرفت.

۲۶- جغرافیای فرهنگی و سیاسی جهان جدید چگونه شکل گرفت ؟ پاسخ: ۱- با انقلاب اسلامی ایران با ذخائر معرفتی

و شیعی ۲- فروپاشی بلوک شرق ۳- افول سکولاریسم و تکوین و گسترش پسامدرن با تاثیر پذیری از بیداری اسلامی بارویکرد دینی ۴- با مقاومت انقلاب در برابر سلسله اقدامات مستمر غرب علیه خود

۲۷- نمونه هایی از مقابله غرب با انقلاب اسلامی ایران بنویسید. پاسخ: کودتای نوژه، هشت سال جنگ تحمیلی و تجهیز

ارتش عراق با سلاح های شرق و غرب و دلارهای نفتی کشورهای عربی

۲۸- نظریه پایان تاریخ فوکویاما به چه موضوعی اشاره دارد و انقلاب اسلامی ایران چگونه بر آن خط بطلان کشید؟

پاسخ: با فروپاشی بلوک شرق جهان به سوی یک قطبی شدن پیش می رود و تعارض و برخورد های تاریخ ساز به پایان می رسد. انقلاب ایران با حضور فرهنگی و تمدنی خود مقاومت در برابر جهان غرب را به وجود آورد و با پیامدهای جهانی اش بر این نظریه خط بطلان کشید .

۲۹- نظریه جنگ تمدن ها چه ویژگی هایی را مطرح می سازد؟ پاسخ: ضمن اعتراف به شکل گیری قطب بندی

جدید فرهنگی و تمدنی اولابا طرح دیگر تمدن هادر عرض تمدن اسلامی، جایگاه برجسته و منحصر به فرد انقلاب و فرهنگ اسلامی را نادیده می گرفت. ثانیابا طرح جنگ تمدن ها رویکرد خصمانه جهان غرب را به جنبش های اسلامی نتیجه ورود مجدد دیگر فرهنگ ها به عرصه زندگی بشر معرفی می کرد و از این طریق هر اسی را که پس از جنگ جهانی دوم نسبت به بلوک شرق وجود داشت متوجه جهان اسلام می گرداند.

۳۰- اقتصاد و سیاست جهان غرب در شرایط کنونی چگونه است؟ پاسخ: اقتصاد و سیاست جهان غرب در شرایط فعلی که

ابعاد جهانی پیدا کرده نیازمند به مناطق پیرامونی است. انباشت ثروت جهان در دست جمعی اندک جز با فقر و وابستگی اقتصادی و سیاسی انبوه آدمیان ممکن نیست.

۳۱- دنیای غرب برای تامین نیازهای اقتصادی و سیاسی خود و مقابله با حرکت مستقلی که در جهان اسلام شکل گرفته

است به چه فعالیت هایی پرداخته است؟ پاسخ: ۱- مقابله نظامی و سیاسی از طریق حضور مستقیم مانند آنچه

دراغانستان و عراق رخ داد. ۲- محاصره و تحریم اقتصادی از طریق سازمان های بین المللی مانند آنچه نسبت به ایران انجام می دهد. ۳- تبلیغ معنویت های کاذب و سکولار در کشورهای غربی برای اشباع خلا معنوی فرهنگ غرب ۴- تصویرسازی خشن و غیرعقلایی از فرهنگ اسلامی از طریق سازماندهی جریان های تروریستی و هابی ۵- تفسیرهای سکولار از اسلام و حمایت از اسلام امریکایی برای بدل سازی نسبت به انقلاب اسلامی ۶- مدیریت جنگ رسانه ای همه جانبه در برابر حرکت فرهنگی جهان اسلام ۷- ایجاد اختلافات فرقه ای و مذهبی برای تضعیف جهان اسلام

۳۲- انقلاب فرانسه با انقلاب اسلامی ایران چه تفاوت هایی دارد؟ پاسخ: انقلاب فرانسه دارای جهان بینی دنیوی و ارزش های لیبرالیستی است ولی جهان بینی انقلاب اسلامی معنوی و ارزش های آن توحیدی است. انقلاب فرانسه با خشونت زیادی همراه بوده و در چند مرحله انجام پذیرفت ولی انقلاب ایران خشونت کمتر و یک مرحله ای بوده است.

۳۳- حرکت اجتماعی نخستین بیدارگران اسلامی با بیداری اسلامی چه تفاوت هایی دارد؟ پاسخ: ۱- حرکت نخستین بیدارگران اسلامی توسط نخبگان مردم انجام شد ولی بیداری اسلامی توسط توده های مردم انجام شد. حرکت اجتماعی نخستین بیدارگران اسلامی در صدد اصلاح حکومت بود ولی بیداری اسلامی در صدد تشکیل حکومت جدید است. ۳- حرکت اجتماعی نخستین بیدارگران در سطوح میانی و سطحی بود ولی تغییر بیداری اسلامی به صورت بنیادین است.

۳۴- فرصت هایی که جهان اسلام در برابر تحولات جهانی غرب دارد چیست؟ پاسخ: تلاش جهت هویت یابی مستقل از جهان غرب، خودباوری و خودکفایی

باتشکر از همه همکاران سراسر کشور و دانش آموزان عزیزی که از محتوای پرسش ها و پاسخ های تنظیمی استفاده می کنند. شایان ذکر است که پاسخ های ارائه شده ناگزیر از متن درس تهیه شده است و مورد نقدی می باشند.

در پناه حق و آرزوی سر بلندی ملت و میهن عزیزمان ایران: حمید رحیمی

